

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra biologie

Bakalářská práce

Pes v životě dítěte předškolního věku

Vypracovala: Bc. Soňa Vybíralová
Vedoucí práce: Mgr. Zbyněk Vácha, Ph.D.
České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích

.....

podpis studenta

Poděkování

Touto formou bych ráda poděkovala především mému vedoucímu práce Mgr. Zbyňkovi Váchovi, Ph.D., za jeho odborné rady, připomínky a trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat učitelkám MŠ Jemnice za možnost vykonávání praxe, včetně projektového týdne naplánovaného pro účely této práce. V neposlední řadě také ochotným respondentům, kteří mi pomohli s výzkumnou částí.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce je pes v životě předškolního dítěte. Cílem je poukázat na soužití dítěte a psa, na výhody či nevýhody plynoucí z rozhodnutí, pořídit psa do rodiny s dítětem. V teoretické části se práce zabývá využitím psa pro člověka jako takového, seznamuje s canisterapií, vlivu na děti po psychické stránce, zabývá se také důležitostí výchovy k lásce ke zvířatům. Praktická část je pojata formou projektového týdne. Lze použít jako metodika nejen pro učitele v mateřských školách. Součástí praktické části je orientační výzkumná sonda, jejímž cílem bylo zjistit motivaci rodin pro pořízení psa do domácnosti. Z výsledků vyplývá, že nejčastější motivací byla zkušenost z dětství a zároveň očekávané přátelství se psem, které chtěli rodiče dopřát svým dětem. Téměř všichni respondenti uvedli, že pes je pro rodinu s dětmi správným rozhodnutím, které by neměnili.

Klíčová slova: pes, dítě předškolního věku, činnosti se psy, děti a pes, projektový týden

Abstract

The topic of this bachelor thesis is the dog in the life of a preschool child. The aim is to point out the coexistence of a child and a dog, the advantages or disadvantages of deciding to purchase a dog for a family with a child. In the theoretical part, the work deals with the use of the dog for humans, introduces canistherapy, the impact on children from a mental point of view; it also deals with the importance of bringing up to love the animals. The practical part is conceived in the form of a project week. It can be used as a methodology not only for teachers in kindergartens. Part of the practical part is an orientation research probe, the aim of which was to find out the motivation of families to acquire a dog for the household. The results show that the most common motivation was the experience from childhood and at the same time the expected friendship with the dog, which parents wanted to indulge their children with. Almost all respondents stated that a dog is the right decision for a family with children, which they would not change.

Key words: dog, preschool child, activities with dogs, children and dog, project week

Obsah

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 Pes domácí a člověk	11
1.1 Historie psa domácího	11
1.2 Výběr vhodného plemene	11
1.3 Základní výcvik.....	12
1.4 Psychoterapie za pomoci zvířat.....	13
1.4.1 Canisterapie.....	16
2 Výhody spojené s pořízením psa.....	18
2.1 Fyziologický a psychický prospěch.....	18
2.2 Život s dětmi a psy	18
2.2.1 Komunikace dětí.....	19
2.2.2 Komunikace psů	20
2.3 Výchova pro život	21
2.4 Imunita:.....	21
2.5 Pohyb.....	22
3 Nevýhody spojené s pořízením psa.....	23
3.1 Zodpovědnost.....	23
3.2 Hygiena a zdravotní prevence	23
3.2.1 Ektoparaziti.....	24
3.2.2 Endoparaziti.....	25
3.2.3 Zoonózy	25
3.3 Alergie.....	25
3.4 Finanční stránka.....	26
3.5 Smrt nejlepšího přítele	27

4	Dítě v předškolním věku.....	28
4.1	Vzdělávací cíle RVP PV	28
4.1.1	Dítě a jeho tělo	29
4.1.2	Dítě a jeho psychika	29
4.1.3	Dítě a ten druhý, Dítě a společnost.....	30
4.1.4	Dítě a svět.....	30
4.2	Klíčové kompetence	31
4.2.1	Kompetence k učení.....	31
4.2.2	Kompetence k řešení problémů	31
4.2.3	Kompetence komunikativní	31
4.2.4	Kompetence sociální a personální	32
4.2.5	Kompetence činnostní a občanské.....	32
	PRAKTICKÁ ČÁST.....	33
5	Charakteristika třídy:.....	34
6	Cíle projektu:	35
6.1	Způsob naplnění cíle:.....	36
6.2	Metody evaluace:	36
6.2.1	Evaluační otázky:.....	37
6.2.2	Plán evaluace.....	37
7	Plán projektu	37
8	Realizace projektu a evaluace programu	38
8.1	Pondělí.....	38
8.1.1	Pondělní evaluace	39
8.1.2	Zodpovězení evaluačních otázek.....	42
8.2	Úterý.....	43
8.2.1	Úterní evaluace	43

8.3	Středa.....	46
8.3.1	Středeční evaluace	46
8.4	Čtvrtek	51
8.4.1	Čtvrteční evaluace	51
8.5	Pátek:.....	54
8.5.1	Páteční evaluace.....	54
8.5.2	Reflexe realizovaných činností	56
8.5.3	Zhodnocení evaluačních otázek po týdnu:.....	56
	VÝZKUMNÁ ČÁST.....	58
9	Cíl výzkumného šetření	58
10	Charakteristika výzkumu	58
11	Sběr dat	59
11.1	Dílčí výzkumné otázky	59
12	Výsledky.....	60
	ZÁVĚR	63
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
	SEZNAM OBRÁZKŮ	67
	SEZNAM PŘÍLOH	68

ÚVOD

Pes je součástí lidí již po mnoho let. Mne samotnou zaujal již v útlém dětství, kdy právě pes byl důvodem mých prvních kroků. Celé dětství jsem si přála se psem vyrůstat, ale toto přání zůstalo nesplněno. Rozhodla jsem se tedy dopřát tuto možnost svým dětem a splnit si tak zároveň sen z dětství. Realita bývá ale vždy o něco jiná než naše snění. Obecně platí, že pes k dětem patří, patří do rodiny. Naplánovat povahu psa však dopředu nejde. Můj pes, bohužel, až takové nadšení z dětí neprojevuje. Ani jeho výchova nebyla úplně snadná. Přivedl mě tedy k myšlenkám, zda opravdu stojí za to, podstoupit některé peripetie, které s jeho chovem souvisí. A především, jak rozhodnutí pořídit si psa, zpětně vnímá okolí.

Pes opravdu není hračka, a tak rozhodnutí přivést ho do rodiny, na sebe váže nutnou dávku zodpovědnosti a objektivity. Důležitý je nejen výběr rasy, ale i konkrétního psa, ideálně také vhodné chovné stanice. Obzvláště když ho plánujeme k dětem. Ani ten nejlepší výběr nám však veškeré požadavky a přání nezaručí. Následně je jen na nás, jak dokážeme rodinu, potažmo psa, přizpůsobit původnímu očekávání.

Děti předškolního věku mají specifický pohled na svět. Ti mladší mají své zájmy a ohleduplnosti k okolí se teprve učí. Teprve starší dokáží pochopit, že živé zvíře má své potřeby a požadavky. Ačkoli i dvouleté dítě může o psa projevit zájem, většinou jen vnímá jeho přítomnost v rodině. Skutečný přínos mu přináší až později. Každopádně věřím, že pes má dítěti předškolního věku rozhodně co nabídnout. Primárně bych zmínila kamarádství, ale může naučit i zodpovědnosti, empatii a celkově bližšímu přístupu k přírodě.

V této bakalářské práci jsem se zaměřila na teorii související s chovem psa, jakou roli může zaujmout pes v předškolní výchově, a jak lze navázat na principy kurikula. Popsala jsem odlišné světy dětí a psů, a přesto našla určitou spojitost. V praktické části jsem poskytla náměty na rozšíření obzorů dětí a začlenění psa do jejich života. Probudit nebo rozšířit jejich zájem bylo mým záměrem. Téma jim může dát nové, důležité informace a případnou motivaci mít čtyřnohého kamaráda doma.

Výzkumná část doplňuje mé myšlenkové pochody o motivacích pořízení psa do domácnosti a o zamyšlení se nad tím, co člověku pes přináší, případně bere.

Hlavním cílem práce tak je poukázat na soužití dítěte předškolního věku a psa. Jaké činnosti spolu mohou vykonávat, co si vzájemně mohou nabídnout a zda má pes přínos nejen psychický, ale také výchovný.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Pes domácí a člověk

1.1 Historie psa domácího

Cílená domestikace je jedním z největších počinů člověka ve vztahu k přírodě. Prvotní důvod byl lehce získaná potrava bez lovu. Později byla některá zvířata propojena s náboženstvím, jiná pomáhala při lovu či usnadňovala práci. Neméně významný důvod však byl i psychosociální. K nejvýznamnějším a nejstarším domácím zvířatům patří pes domácí. Domestikován byl lovci před 10 tisíci lety z vlků. Důležitým aspektem bylo snadné začleňování štěňat mezi lidi, v roli podřízeného člena smečky (Jelínek, 2014).

V dřívějších civilizacích bylo zcela běžné, že člověk navazoval vztahy nejen humánní (člověk – člověk), ale také humánně – animální (člověk – zvíře). Přístup bořící hranice mezi člověkem a zvířetem, se nese po generacích až do dnes. Stále častěji nahlížíme na zvíře jako partner – společník a prostředník osobnostního rozvoje jedince či zlepšení psychosociálního klimatu skupiny. Objevujeme tak novou sféru psychologie, tzv. ekopsychologie (conservation psychology), která přehodnocuje vztahy člověk – zvíře. Problematika této disciplíny ukazuje jak pozitivní dopad (zvyšování environmentální senzitivity, odvrácení se od altruistického postoje), tak negativní (popření přirozených chodů přírody, např. neuznání potravního řetězce a smrti, které ve svém důsledku působí odklon od přírody a zvyšuje ekologickou stopu). Pes je pro člověka tvor, kterého si upravil ke svému užitku. Zásadní rozdíl oproti jiným zvířatům je, že pes si vydobyl své postavení vedle lidí, kdy se člověk začal se psem dělit o svůj prostor, potravu a především rodinu (Jančaříková, 2009).

1.2 Výběr vhodného plemene

Správný výběr rasy je prvním důležitým krokem. Je třeba shrnout všechny požadavky, které na plemeno máme, ale zároveň zvážit naše možnosti. Avšak i sebelepší výběr plemene nám nezajistí žádaný charakter psa. Je třeba počítat s tím, že každý je individualita. Základním požadavkem na psa k dítěti, je klidná povaha a imunita vůči dráždění, nervozitě či velkému hluku.

Každá rasa má své obecné charakteristiky, očekávané vlastnosti a potřeby. Je dobré zjistit, za jakým účelem byla vyhlídnutá rasa vyšlechtěna a používána. Zjištěné informace je třeba porovnat s vlastním životním stylem a možností synchronizace k oboustranné spokojenosti (Cutka, 2011).

1.3 Základní výcvik

Často se stává, že si mladý pár pořídí psa dlouho před tím, než se rozhodnou mít potomky. Štěně tak nahrazuje roli prvního dítěte. Lidé ho milují, věnují mu spoustu času, většinou se mladí páry setkávají se stejně naladěným bezdětným okolím, a tak pes do styku s dětmi téměř nepříjde. Dříve či později však dítě do rodiny přichází a taková změna může vyvolat nemalý problém.

Psi mají ve své genetické výbavě předpoklad, že s čím se seznámí v prvních týdnech (až po prvních 4 měsících), to se ukládá v mozku psa pro pozdější věk. Ať se jedná o zkušenost pozitivní či negativní. Cokoli pes v tomto extrémně důležitém období nezažije, později automaticky spadá do kategorie „potenciálně nebezpečné“. Je to přirozený jev, který jim zajišťuje přežití v přírodě – pokud neví jistě, že jsou v bezpečí, ostražitost a domněnka o riziku je na místě.

V ideálním případě by každé štěně mělo být seznámeno s novorozenci, batolaty, dětmi různého věku po větších či menších skupinkách, ale především s pozitivní zkušeností. Rozdávání pamlsků od malých aktérů je vhodný způsob socializace (Miller, 2012).

Nikde není uveřejněn seznam povelů, které by měl pes při kontaktu s dětmi umět. Jsou ale základní povely, které mohou společné soužití značně usnadnit. Mezi ně patří klasické „sedni“, „lehni“ a to bezpodmínečně vždy a všude. S tím souvisí i ukončení povelu a možností „volna“. Také přivolání psa od jakékoli situace je nezbytnost. Velmi praktickým úkolem pro psa je naučit netahat na vodítku, což se s dětmi v okolí jistě vyplatí. Základní poslušnost je nezbytnost proto, aby pes a člověk žil šťastným životem.

Přes veškerou snahu výcviku a socializace psa a dítěte, je třeba mít na paměti, že pes je „jen“ zvíře. Důvěra tedy ano, ale kontrola je rozhodně na místě. Pokud vůdčí osoba odchází

z místnosti, nezůstane tam nikdo, kdo bere zodpovědnost za psa. Pes s malým dítětem potřebuje vždy dohled, protože nepřítomností vůdce se mohou změnit podmínky i přemýšlení u obou tvorů (Falke, 2011).

Aby se pes stal ideálním společníkem do rodiny, musí být na děti zvyklý od mala a je důležité, aby neměl v útlém věku s dětmi špatné zkušenosti. Ztráta důvěry psa k dětem je sice vratná, ale stojí o mnoho více úsilí než správná socializace od počátku (Cutka, 2011).

Postavení v hierarchii

Je třeba si uvědomit, že pes uvažuje jinak než člověk. Ačkoli pes uznává svou rodinu, své vůdce, nemusí tomu tak být i v případě dětí. Pes děti vnímá na nižší úrovni, než je on sám. To platí především pro samce. Kojenci a batolata jsou v psích očích jen bezbranní a podřízení tvorové. Samozřejmě záleží na stanovených pravidlech a postoji pána, stejně tak na vlastnostech konkrétního psa. Někteří psi mají vyvinutý silně ochránářský instinkt, někteří si cestu k lidskému mláděti budou dlouho hledat (Ohl, 2007).

Dítě je pro psa něco jako jeho sourozenec ze stejného vrhu. Děti při kontaktu se psem upřednostňují hru. Hierarchický žebříček pes na vážné rovině vůbec nezaznamenává.

Zdravý, správně socializovaný a vedený pes si své místo ve „smečce“ najde sám. Není k tomu třeba přísné jednání ve formě trestů, ale láskyplná a důsledná výchova, díky níž pes získá důvěru ve vůdce (Falke, 2011; Galajdová 1999).

1.4 Psychoterapie za pomoci zvířat

V dnešní moderní a uspěchané době se lidé nepřímo vzdalují od přírody, což má negativní vliv nejen na psychiku člověka. Náprava aktivit spojených s přírodou zahrnuje zooasistenční aktivity a zooterapie používané především v zahraničí, avšak snaha zapojení těchto činností bývá patrná čím dál častěji i v České republice. Trend v českých školách, který by mohl být nazvaný „návrat k chovatelství“, se snaží o kompenzaci procesu oddalování přírodě a vybudovaných (především psychických či psychosociálních) následků (Jančaříková, 2009).

Dětská psychologie upozorňuje na příležitost k povzbuzení duševního vývoje žádoucím směrem při spolupráci s živými tvory. Zvířata napomáhají budování pozitivních postojů, a

naopak učí potlačovat problematické chování, dokonce působí terapeuticky při některých životních těžkostech či poruchách (Matějček, 2000).

Začlenění psa do terapie se především v zahraničí využívá čím dál častěji. Důvodem je přiblížení reality všedního dne. Pacientovi pomáhá posílit sebevědomí, jistotu a uvědomění si vzájemného působení ve vztahu k druhému tvorovi. Napomáhá navodit dobrou atmosféru, kladné emoce a umožňuje tělesný kontakt. Mlčenlivost psů umožňuje čestnou, upřímnou komunikaci, bez předsudků a negativních signálů. Vylepšuje tak komunikaci mezi pacientem a ošetřujícím personálem především u psychických onemocnění či při léčbě drogových závislostí. Dále je velmi vhodné využití psa u hyperaktivních či až agresivních pacientů, neboť se jejich energie dá využít konstruktivně při sportovním vyžití (Mejstříková, 2011).

Zvířata mohou mít na člověka tyto pozitivní vlivy:

- Úleva od samoty, naplnění potřeby o někoho pečovat.
- Lidé zůstávají aktivní a nepodléhají pohodlnosti.
- Vnímání zvířat jako spřízněné bytosti, kterých je možné se dotýkat a hýčkat.
- Těšit se z estetické hodnoty zvířat.
- Prožívat pocit bezpečí a jistoty.

Kvalita života lidí, tak může být přítomností zvířat, značně obohacena (Odendaal, 2007).

Psi se dnes využívají nejen jako hlídači domu. Jsou tradiční společníci lidem s postižením zraku, vozíčkářům pomáhají otevírat dveře, obsluhovat zásuvky, přivolávají výtah, signalizují zvonění zvonku, upozorní na pláč dítěte. Svá místa mají i v zařízeních pro postižené, v ústavech, penzionech pro staré lidi a mnoho úspěšných návštěv navodili i ve věznicích (Matějček, 2000).

Pes má oproti jiným zvířatům přednost ve schopnosti přijímat svého pána-člověka, jako ochránce, bližního, kterému rád slouží, v krajních případech je ochoten nasadit i život. Jedním z nejdůležitějších jeho předností je věrnost.

Jsou často objektem fantazie pacienta, včetně idealizování skutečností, přání a tužeb. Nonverbální komunikace – oči, hlava, tělo je chápána partnersky, bez předsudků a vedlejších motivů. Vytvořené zábrany při komunikaci lidí jsou u psa minimalizovány, proto se pes často využívá pro zvýšení komunikačních schopností či resocializaci pacienta. Psychoterapie za

pomoci zvířat by však měla být pouze doplňková, neměla by nahrazovat jiné formy terapie. Při dobře zvolené terapii, jsou lidé snáze začleňováni do reality, včetně uvědomění si jistých limitů vlastního chování a zákonitosti vzájemné interakce (Galajdová, 1999).

Z. Matějček (2000, s. 117) ve své knize uvádí:

„V kresbách dětí na téma „začarovaná rodina“ představuje kočička zpravidla princip ženský a mateřský, pes princip mužský a otcovský. Příznačné v této souvislosti je, že v našem výzkumu dětí otců-alkoholiků se pes jakožto reprezentant otcovské mužnosti objevil významně méně často než u dětí z kontrolní skupiny. Otec-alkoholik je dětmi pojímán jako slaboch. Nepřísluší mu tedy ani psí věrnost, ani ostražitost, ani jakákoliv jiná z mužských ctností nezbytných k ochraně rodiny. Otec-alkoholik tu byl zpodoben nejčastěji ne jako tvor zlý a zvrhlý, ale jako nicotný, nevýznamný a rozhodně ne-mužný – tedy jako motýl, komár či jiný hmyz, jako ptáček, holub, bažant, slepice apod.“

Ve vývoji dětí hrají velkou roli vztahy navázané ke zvířatům. Ty mohou pokrýt dětské potřeby, které jim člověk neposkytl.

- **Potřeba stimulace a učení.** Zvíře neumí mluvit, ale vyjadřuje se pomocí signálů a využívá svou přirozenou pohybovou komunikaci. Pozorováním a učením se od něho dítě rozvíjí schopnost porozumět neverbální komunikaci, rozvíjí empatii a učí se chápat jeho pocity a potřeby. Tato zkušenost se pak projevuje v mezilidských vztazích. Děti, které měly zvířata, bývají empatičtější i k lidem. V souvislosti s potřebou stimulace a učení, je také potřeba pečovatelského chování, kdy si děti rozvíjí kompetence, které jsou nedílnou součástí budoucí rodičovské role. Děti (především dívky) si tak naplňují potřebu pečovatelsství, převážně v případech, kde chybí v okolí jiné malé děti.
- **Potřeba sociálního kontaktu.** Děti mají potřebu kontaktu se svými vrstevníky. Ne vždy, jsou však od okolí dostatečně přijímány nebo ony samy sociální kontakt neumí vyhledat. V těchto případech zvíře může touhu po kontaktu nahradit. Dětské majitelé psa bývají pro ostatní také atraktivnější, což může usnadňovat navazování nových sociálních kontaktů.

Dětská osobnost se při soužití se psem formuje také na základě hierarchického postavení, kdy si uvědomuje svou nadřazenou roli vůči psu, zvíře je na člověku závislé.

Pokud tento fakt dokáže pochopit a uspokojovat potřeby psa, získává tak lepší sebevědomí a sebeúctu než děti, které se o nikoho nestaraly (ani o mladšího sourozence).

- **Potřeba citové jistoty a bezpečí, potřeba být někým akceptován.** Tuto roli zaujímají v životě dítěte především rodiče, ale mnohdy jsou z pohledu dětí nedostateční, děti se cítí osamoceni a nepochopeni. V tomto případě pak může zvíře doplňovat potřebu citové jistoty, kdy jsou od zvířete bezvýhradně akceptováni. Zvíře na ně má vždy čas, a navíc mu dává najevo, že mu jeho přítomnost dělá dobře. Ve výzkumu Berglera (1994), kde se posuzovaly vztahy dětí a psů, děti uváděly výhody plynoucí ze vztahu s čtyřnohým kamarádem, které postrádaly od rodičů:
 - a. Pozornost psa, časová neomezenost.
 - b. Vždy dobrá nálada.
 - c. Bezvýhradné přijetí.
 - d. Věrnost, spolehlivost, plná podpora.

1.4.1 Canisterapie

Jedná se o způsob terapie, kdy role psa spočívá v pozitivním působení na člověka, což podporuje jeho zdraví. Canisterapie je složená ze dvou slov – canis znamená pes, a terapie se popisuje jako ošetřování, udržování a zlepšování psychiky i tělesného stavu. Metody canisterapie se rozdělují:

- AAA – Aktivity za pomoci psů. Jedná se o společenskou činnost, přirozený kontakt a rozvoj sociálního života.
- AAE – Vzdělávání za pomoci psů. Náhodný či řízené setkávání psa a člověka za účelem osvěty, rozšíření či zlepšení výchovy, vzdělávání nebo sociálních činností.
- AAT – Terapie za pomoci psů. Podpůrná terapeutická metoda, která cíleně používá kontakt pes – člověk pro zlepšení psychického či fyzického stavu klienta.
- AACR – Krizová intervence za pomoci psů. Využití psa pro člověka v krizové situaci proti stresu a zlepšení fyzické a psychické kondice (Galajdová, 1999; Velemínský, 2007).

Lidé, žijící v různých institucích, zařízeních sociální a zdravotní péče, vykazují známky úzkosti, deprese a pocity izolace. Příčinou těchto stavů bývá kontrovaný život, stereotyp, nedostatek intimity a vlastního rozhodování. Přítomnost psů a s ním spojené povinnosti o péči, příležitost ke kontaktu, hrám, k začlenění do společnosti, způsobují zlepšení životního standardu (Galajdová, 1999).

Konkrétní využití canisterapie je široké. Jako podpůrná činnost může působit např. u:

- mentálního postižení (udržení pozornosti, procvičování hrubé a jemné motoriky, rozvoj fantazie, komunikace, nabývání sebejistoty, pocit ochrany, relaxace apod.)
- tělesného postižení (motivace ke cvičení, zpestření, obohacení života, zlepšení sociálního kontaktu, zaměření se na jiné „problémy“, pocit bezpečí apod.)
- autismu (prostředník mezi lidmi a okolím, zlepšení psychických stavů, možnost sociálního kontaktu, potěšení z fyzického i psychického kontaktu apod.)
- logopedie (nácvik správné artikulace, rozšiřování slovní zásoby apod.)
- epilepsie (zklidnění, pocit bezpečí, jistoty, využití při rehabilitaci, možnost rozpoznání příchozího záchvatu)
- psychologických a psychiatrických onemocnění (zlepšení komunikace, resocializace, pomoc při léčbě týraných a zneužívaných dětí, drogových závislosti apod.)
- v geriatrii (fyzický kontakt, pocit bezpečí, sociální kontakt, komunikace, zlepšení psychiky, motivace k fyzioterapii a rehabilitacím, zklidnění – omezení užívání antidepresiv apod.) (Velemínský, 2007)

Nejčastějším důvodem pro pořízení psa je touha získat kamaráda a společníka. Tato forma přátelství je v mnohých případech plně srovnatelná s přátelským vztahem lidských aktérů. Lidé bez domácích mazlíčků si často představují, že navazování vztahů se zvířaty nahrazuje kontakt po lidské společnosti. Opak je často pravdou, neboť rozvazování jazyků s cizími lidmi na procházkách, bývá pro společné téma zvířete, snadným začátkem nových (nejen) lidských přátelství (Galajdová, 1999).

2 Výhody spojené s pořízením psa

2.1 Fyziologický a psychický prospěch

V dnešní době se o celkovém zdraví člověka uvažuje v souvislosti bio-psycho-sociální pohody. Stres a duševní stav má velký význam při hledání příčin vzniklého onemocnění. Vytváření vztahu a pravidelný pohyb může u člověka působit jako tělesný i duševní ochranný faktor, který funguje jako prevence onemocnění. Pes po boku člověka přispívá k pozitivnímu životnímu stylu – psychoterapie, pokles krevního tlaku při hlazení, pocity štěstí, podpora imunity, podpora při stresových zkušenostech, urychlení hojení a stabilizace duševní pohody. Pocity štěstí jsou v přítomnosti psa vyvolané uvolňováním kyseliny fenylactové – katabolitu fenyletylaminu, endorfinů a dopaminu. Ve vědeckých studiích bylo potvrzeno, že pes dokáže prodloužit život člověka až o 15 %. Také se vědci zaměřili na porovnání přínosu u kočky a u psa. Pes se jako terapeut u nemocných lidí osvědčil daleko výrazněji. Obě zvířata se dokáží vcítit do svého pána a být mu dobrým společníkem při slabostech, ale psi mají výraznější mimiku a jsou expresivnější než kočky. Tím se psi pro lidi stávají lépe čitelnější a dostupnější (Galajdová, 1999).

2.2 Život s dětmi a psy

Většina dětí miluje zvířata a přání pořídit si věrného huňatého společníka slýchají rodiče často. V dětských očích pes stojí vždy věrně po boku, nekritizuje a je to společník, který bude vždy naslouchat steskům i veselým příhodám. Mezi dětmi a psy bývá zvláštní pouto, mají k sobě blízko. Důvěra a oddanost hraje vzájemně prim. Tyto zkušenosti napomáhají dětem vyrůst v silnou, aktivní, společenskou a zdravě sebevědomou bytost. Při zapojení do péče o čtyřnohého kamaráda se děti učí odpovědnosti, rozvíjí schopnost empatie, dokáží se lépe přizpůsobit a snadněji navazují kontakty. Pes jim pomáhá dozrát, děti jsou nuceny přemýšlet za psa, a tak se naučí volit správné řešení problémů. Děti se učí přemýšlet, jak se cítí jiná živá bytost, závislá na člověku. Vědí, že trest, agrese, frustrace či zlost do výchovy psa nepatří, a tak se učí zvládat i své emoce. To je jen pár důvodů, proč pořídit dětem psa, který se pro ně (při správném přístupu) stane parťákem do života (Cutka, 2011).

Správný rodičovský vzor chování určuje, co a kolik se toho dítě ve vztahu ke psu naučí. Spravedlivá reakce, vyvolaná z provokativního chování dítěte vůči psu, je velice důležitá. Ohnání psa proti dítěti je velice ožehavé téma a předcházení konfliktů by mělo být prvořadé. Nevhodné chování u dětí nelze vždy předvídat, proto by zjišťování příčiny konfliktu mělo být u rodičů samozřejmostí. Vyvození následků po střetu by mělo platit pro oba (dítě – pes) stejně.

Potřeba tělesného kontaktu u dětí (mazlení, hlazení) je psem snadno poskytována, neboť tuto potřebu mají (většinou) společnou. Zvíře je na rozdíl od rodičů kdykoli ochotné, bezpodmínečné a časově neomezené. Dětskou potřebu lidského kontaktu však jistě nenahradí, pouze rodiče doplňuje. Pes zastává roli sociálního partnera jak pro děti, tak dospělé, tudíž emocionální přínos pro život celé rodiny je třeba důrazně vyzdvihnout.

Hra se psem v batolecím věku dítěti napomáhá rozpoznat své vlastní já, a tak podpořit vznik rané identity. Napomáhá opustit svůj vlastní egocentrismus, což může být počátek schopnosti komunikovat.

Velká výhoda u zaneprázdněných rodičů je, že pes doma potomka vždy přivítá, dítě se necítí osamoceno. Jistá míra obrany před cizími lidmi není zanedbatelná (Galajdová, 1999).

2.2.1 Komunikace dětí

Křik, řev, fňukání, dupání a celkově hlasité projevy jsou pro děti typické. Přidáme-li k tomu ještě prudké pohyby a gestikulaci, náhlé změny emocí, rozhazování rukama a prudké rvačky, není se čemu divit, když těmto projevům pes nerozumí a chybně si je vykládá jako možný útok na sebe nebo jiné členy smečky. Dětem se tyto projevy zakazují jen obtížně a vzhledem k jejich přirozenosti je nemožné je zcela odstranit. Je proto důležité nenechávat psa situace uklidňovat a řešit po svém. Děti musíme naučit, jak se psem komunikovat, číst jeho tzv. „konejšivé signály“ a všimnout si „řeči svého těla“, aby pochopily, co si o tom psi myslí.

Vítání psa dítětem je od počátku nevinný, dobře míněný počin. Do široka roztažené ruce, výskání, rychlé pohyby a hlasitý projev radosti, psa může vyděsit a pak mu nezbyvá než útek. Děti reakci nechápou, snaží se ho dohnat a vítání si vynutit objetím a hlazením. U psa, který na toto není zvyklý nebo jen nemá dostatečně trpělivou povahu, může tato situace vyvolat útok. Naučit děti správnému vítání můžeme při pozorování setkávání se psů mezi sebou. Jemné rituály a konejšivé signály dítěti napoví, jak ke psu přistupovat.

Správné hlazení je opět důležitý kontakt, který se děti musí naučit. Především malé děti nemají dostatečně vyvinutou jemnou motoriku a nemají dostatečné citění. Dospělí musí nastavit pravidla, kde dítě psa může hladit a s jakou intenzitou. Dohled je ze začátku nutností. Vhodnou formou vzájemného sblížení může být masáž, kterou psovi dopřejeme s dítětem společně. V žádném případě by však nemělo být dítěti povoleno psa nosit, příhodněji řečeno tahat. Toto pes vnímá nepohodlně a nepříjemně. I pes si musí na soužití s dětmi zvyknout a je důležité mu umožnit klidný odpočinek mimo dění, kde ho nikdo nebude rušit (Cutka, 2011).

2.2.2 Komunikace psů

„Pší řeč“ se od té lidské hodně liší. Většinou není ani hlasitá, používají nonverbální signály svého těla. Nemluví tak jen mezi svými druhy, ale zkouší tak hovořit i s lidmi. Pokud člověk neumí přečíst jejich signály, pak teprve přichází na řadu hlasité projevy jako kňučení, vrčení a štěkání. Lidské signály se však ve významu často liší od těch psích: např. cenění zubů člověk ukazuje při smíchu, pes, při zastrašování protivníka. Upřený pohled je mezi lidmi znakem zájmu, u psů znamená neomalenost či agresi.

Minimálně základní komunikaci je potřeba dětem přeložit. Nelze se spoléhat na jeden signál, ale pro porozumění psa je nutné sledovat celkový postoj těla (viz obr. 1) – od držení těla a ocasu, přiléhavost uší až po výraz v obličeji (Cutka, 2011; Ohl, 2007).

Obr. 1 Řeč psího těla (Cutka, 2011).

Konejšivé signály psů mají za úkol zklidnit, minimalizovat strach, stres, zlost a podobné projevy, které se snaží předcházet konfliktům. Naopak výhružné signály zastávají funkci zastrašení a získání odstupu či nadvlády. Psi používají signály v průběhu celého dne, kdykoli se něco děje.

Předkové psů tyto projevy využívali přirozeným výběrem, což mělo za následek přežití smečky. Psi tuto komunikaci používají také, nezávisle na plemeni, barvě, vzhledu. Jde o univerzální řeč, se kterou se domluví se svým druhem, ale stejně tak ji může použít i v komunikaci s člověkem (Rugaas, 2006).

2.3 Výchova pro život

Při pozorování psa (nebo obecně zvířat) se děti učí biologický rytmus živého tvora. Pro děti je to o to zajímavější, že tyto činnosti mohou pozorovat zblízka, konkrétně a v přirozených souvislostech. Jedná se o jakékoli přirozené projevy, ale především v otázce sexuální, mohou zvířata napomocť rodičům či učitelům, bez rozpačitých postojů. Děti jsou při pozorování aktu zahlceny otázkami, na které se dospělým snáze odpovídá, doplňuje a upřesňuje. Vše tímto pozorováním zůstává na úrovni biologické, přirozené a objektivní, což je vhodné pro dětskou mentalitu. Choulostivost, stud, nepatřičnost až senzačnost v tomto tématu ztrácí na významu, a tak je to pro obě strany (děti-dospělí) jednodušší (Matějček, 2000).

Úkoly, které děti mohou v souvislosti se psy vykonávat, pomáhají dětem určit povinnosti, pravidla a řád. To tvoří vhodný základ pro budoucí život. Jedná se např. o péči o srst, krmení, procházky (dle možností), základní poslušnost či hraní (Falke, 2011).

2.4 Imunita:

Imunita dětí, které vyrůstají v blízkosti domácích zvířat je trénovanější a schopná vytvářet protilátky na potenciálně nebezpečné podněty. Kojení a dostatečné seznámení s alergeny vytváří správné bakteriální osazení v trávicím traktu, které pak pozitivně ovlivňuje vývoj imunitního systému. Přehnaná hygiena, nepřiměřené množství konvenčně upravovaných potravin či užívání antibiotik nepřispívají ke zdravému imunitnímu vývoji (Veselý, 2013).

Pokud se během prvního roku dítě setkává se zvířaty a vyrůstají např. v domácnosti se psem, snižuje se riziko infekčních nemocí dýchacích cest, ucha, riziko kašle nebo rýmy. Užívání

antibiotik se také potvrdilo jako méně běžné než u rodin bez zvířete. V prováděném výzkumu bylo pozorováno 397 dětí v průběhu prvního roku života. Rodiče zapisovaly zdravotní stav, včetně kontaktu s kočkou nebo psem. U dětí žijících bez domácího mazlíčka se doba dobrého zdravotního stavu pohybovala okolo 65 % sledovaného roku, u dětí se zvířetem byla tato doba okolo 72–76 % (Bergroth, 2012).

2.5 Pohyb

Mezi lidmi se často vytrácí komunikace, protože jsou zahlceni povinnostmi a večerní únava je často řešena pasivně u obrazovek. Přítomnost psa nejenže vnese nový prvek, ale fyzicky lidi od nečinnosti vymaní, protože jednoduše musí ven (Galajdová, 1999).

Většina dětí, které mají v rodině psa, je k pohybu nepřímo vedena. Nepodléhají nudě, volí si smysluplné činnosti, netráví tolik času před televizí či počítačem (Cutka, 2011).

Aktivní pohyb stimuluje intelektovou činnost, má vliv na celkovou náladu i emoční ladění, proto je součástí různých terapií.

U dětí je potřeba pohybu velmi intenzivní, jedná se o vrozenou potřebu člověka, která je pro zdravý vývoj nepostradatelná. Spontánní pohyb, především venku, působí příznivě na růst a vývoj dětských orgánů a tkání, je i součástí otužování. Správný pohyb může být prevencí proti stresu, civilizačním chorobám a celkově podporuje obranyschopnost organismu. Přiměřená sportovní aktivita u dětí buduje správné návyky pro pohybové činnosti v dospělosti. Tělesná pohoda značně souvisí s pohodou duševní a sociální. Jakékoli nucení či vyvolaný stres v souvislosti s pohybem, u dítěte vyvolává negativní emoční prožívání, které se na dítěti může podepsat na celý život (Havlínová, 2000).

3 Nevýhody spojené s pořízením psa

Již při pořizování štěněte je třeba se zamyslet nejen nad přínosem, ale také počítat s možnými nepříjemnými komplikacemi. Přípravenost nám vzniklou situaci může pomoci lépe zvládnout (Falke, 2011).

3.1 Zodpovědnost

Motivace dětí pro pořízení čtyřnohého kamaráda, může být různá. Psí hrdinové z filmů jako byla Lassie, Beethoven či Rex, mohou být vzniklou inspirací. Majitelem psa je však vždy dospělá osoba – rodič, která má vůči psovi své povinnosti. Dítě s péčí o psa do jisté míry může vypomocet. Rodič však musí své časové možnosti a plány přizpůsobit vycházkám, hrám a celkovým potřebám psa (Falke, 2011).

Ještě před pořízením psa (zvířete) je důležité se v rodině dohodnout, kdo se bude o nového člena starat. Jedním z cílů při pořizování psa je naučit dítě zodpovědnosti, čehož jde do určité míry dosáhnout, ale ne hned. Převzít alespoň podstatnou část úkolů, můžeme očekávat nejdříve od puberty.

Význam slova „odpovědnost“ pro vztah zvíře – člověk, spočívá především v nastavení situace tak, aby bylo dobře nejen člověku po pořízení živého tvora, ale stejně tak, aby se živý tvor cítil dobře se svými majiteli. Nejde jen o zajištění základních potřeb, ale zvíře by si život s lidmi mělo také „užít“. Na straně druhé ani zvířata by neměla lidem život obtěžovat či otravovat. Neměla by být rozmazlená a neuznávat hierarchický žebříček či být lidskou modlou. Jedině zdravé sehrané společenství, vytváří takové prostředí, ve kterém lze zvířata použít jako pomocníky při výchově (Matějček, 2000).

3.2 Hygiena a zdravotní prevence

Navzdory velké lásce mezi psím kamarádem a dítětem je třeba dodržovat určitá hygienická opatření. Pes je nositelem nejrůznějších parazitů a může přenášet nemoci. Je proto nutné dbát na hygienu prostředí, kde se dítě a pes pohybují. Dítě by nemělo přijít do styků s močí a výkaly. Po každém větším kontaktu se psem je vhodné dítě učit na mytí rukou. Přísná výchova by měla nastat i v případě olizování dítěte v obličeji nebo braní hraček do tlamy. Hygienické návyky je

třeba přizpůsobit věku dítěte, staršímu můžeme důvody vysvětlit, miminku pomoc zajistit, převažování dudlíků a lahviček je samozřejmostí. Do dětské postýlky pes opravdu nepatří, je to nehygienické a malé děti může zalehnout (Falke, 2011).

Poznatek, že pes do postele nepatří, nesouvisí jen s hygienou, ale jde hlavně o nepřerušovaný spánek pro dítě, potažmo psa. Psi mají naprosto odlišný spací rytmus od člověka, nespí tak tvrdě a kdykoli je něco vyruší, musí „to“ zkontrolovat. Tento neklidný režim je pro dětský spánek naprosto nevhodný (Ohl, 2007).

Velkou nevýhodou pro pořízení psa do bytu/domu je zvýšená frekvence úklidu, neboť čtyřnohý společník po sobě zanechává spousty stop, které po sobě, pochopitelně, neuklidí. Proto je nutné ještě před zvolením plemene zvážit nároky na péči o srst a následné línání. Pes žijící venku líná běžně 2x do roka. U psů, kteří jsou převážnou část přítomni ve vytápěných prostorech, se srst obnovuje průběžně během roku, tudíž je ztráta chlupů a s ním spojený úklid, na denním pořádku. (Truhlář, 2001; Cutka, 2011).

Neopominutelným faktem také zůstává, že pes lidskému nosu příliš nevoní. Má velké množství pachových žláz, přičemž největší množství se nachází v okolí konečníku. V okolí srsti má pes mazové žlázy, které na povrchu kůže zajišťují ochrannou tukovou vrstvu. Množství tohoto mazu a s ním spojená aktivace pachu především po namočení psa, záleží na délce srsti i velikosti psa. Dalším nepříjemným pachem, který pes vyvolává je flatulence neboli odchod plynů. To je u psa mnohem častější než u člověka, vzhledem k rychlejší látkové výměně a kratšímu střevu, které má rozdílné mikrobiální osídlení (Truhlář, 2001).

3.2.1 Ektoparaziti

Ektoparaziti jsou tzv. vnější parazité, kteří žijí na těle psa, v srsti či kůži. Nejznámějším a zároveň jedním z nejnebezpečnějších je klíště. Pes lze očkovat pouze proti borelióze, může však chytout klíšťovou encefalitidu, zánět mozku nebo mozkových blan virového původu. Klíště je samozřejmě velmi nebezpečné i pro člověka, proto by po každé procházce měl být rodičem zkontrolován jak pes, tak dítě. Jako prevenci lze dnes zakoupit účinná antiparazitika nejen u veterináře, který nám s výběrem může vypomocet. Ty chrání i proti dalším ektoparazitům jako jsou blechy nebo roztoči. S ohledem na společné žití psa a dětí je však velmi dobré zvážit, kterým přípravkem budeme ektoparazity řešit (Falke, 2011).

3.2.2 Endoparaziti

Uvnitř organismu hostitele žijí tzv. endoparaziti. Často se nachází v dutých orgánech, krvi nebo tkáni. Nejčastějšími vnitřními cizopasníky jsou organismy červovitého tvaru těla, kam patří např. tasemnice, škrkavka a měchovci. Dalším parazitem, který může potrápiti nejen psy, jsou např. giardie nebo kokcidie. Jsou to původci nepříjemných průjmů, které mohou být pro děti velmi nebezpečné. Veškerá prevence proti těmto parazitům spočívá v pravidelném a včasném podání odčervovacích tablet, případně jiných léků předepsaných veterinářem.

Nejvhodnějším postupem, v boji proti endoparazitům, je dávat pravidelně vyšetřit trus psa. V případě nákazy a následném ošetření tabletami, je nutná desinfekce pelechu, přikrývek, kartáčů apod. (Falke, 2011; Antesberger, 1999).

3.2.3 Zoonózy

Infekční nemoci, které jsou přenosné ze zvířete na člověka nebo obráceně. Tyto nemoci jsou nebezpečné především pro takovou populaci, která má sníženou obranu imunitního systému. Především se jedná o novorozence, kojence, těhotné ženy nebo staré lidi. Existuje přibližně 200 různých zoonóz, více či méně nebezpečných. Z těch známějších sem řadíme např. vzteklinu, leptospirózu, leishmaniózu nebo salmonelózu (Falke, 2011).

3.3 Alergie

Jedná se o specifickou reakci organismu, protilátek imunitního systému na určitý alergen. Reakce imunitního systému je nepřiměřená, do reakce je zapojen imunitní systém, který zapříčiní chorobné projevy. Imunopatologický projev je nejčastěji založen na protilátkách třídy imunoglobulinu E (IgE). Nejčastější je pojem alergie dávána do souvislosti s alergickou reakcí na inhalační alergeny (plyny, plísňe, roztoči, alergeny živočichů), hmyzí bodnutí, medikaci a potravinovou nesnášenlivost (Vránová, 2013; Kvasničková, 1998).

U psů a koček se nejčastěji vyskytují alergeny ve slinách, potu, šupinkách kůže a moči. To u alergického člověka způsobuje projevy jako rýma, astma, slzení očí či atopický ekzém. Jedná se o tělní výměšky, které se snadno přenáší a uchycují nejen na těle člověka, ale přenáší se ovzduším na všechny povrchy v okolí. Tím se stává prostředí, kde žije zvíře, pro alergického člověka nebezpečné, ačkoli přímému kontaktu zabráníme.

Existují již vyšlechtěná plemena, která jsou vhodná i pro alergiky. Např. Mexický naháč, Peruánský naháč, Americký bezsrstý teriér, Portugalský vodní pes, bišonek nebo pudl. Jsou to psi, kteří jsou tzv. bez srstí nebo jejich srst v podstatě nelíná, případně minimálně.

Alergeny psa můžou v případě potvrzení alergie zkomplikovat společné žití. Správnou prevencí můžeme problém minimalizovat:

- Odstranit veškeré přebytečné textilie.
- Časté praní, úklid.
- Zamezit psu přístup do domu, přinejmenším do ložnice.
- Vysávat pravidelně koberce, postele, čalounění vysavačem s HEPA filtrem.
- Využívat čističku vzduchu.
- Přiměřené koupání psa, vyčesávání.
- Přiměřená hygiena dítěte, včetně oblečení, zvláště po kontaktu se psem (Novotná, 2012; Vránová, 2019).

Nejedná se o problém pouze jednostranný. Alergie je smutnou realitou také u psů. Na rozdíl od člověka, příznaky jsou u psů především na kůži. Příčiny vzniku alergií nejsou známé, odhaduje se kombinace více faktorů. Nejpravděpodobněji se jedná o kombinaci znečištění ovzduší, přešlechtováním jednotlivých ras a možná přecitlivělost na stále nová a vyvíjená umělá krmiva (Truhlář, 2001).

3.4 Finanční stránka

Již samotné pořízení psa je velmi nákladná záležitost. Kupní cena je však pouhý zlomek. Je třeba počítat s náklady na kvalitní krmení a výbavu. Připočítat je třeba i celoživotní péči u veterináře, od základního ošetření po možnost nákladné operace. Dále je třeba počítat s každoročními sídelními poplatky. Velmi se doporučuje také uzavření pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou zvířetem. Je třeba však dát pozor, v pojišťovacích smlouvách bývá často obsažena formule, že pojištění se nevztahuje na případ, kdy majitel psa přenechá odpovědnost za psa osobě mladší 18 let (Falke, 2011).

3.5 Smrt nejlepšího přítele

Smrt zvířete je pro dítě bolestnou zkušeností. K živému tvorovi chovalo citovou vazbu a odchod tohoto tvora může dítě hluboce zasáhnout. Dítě se se smrtí zvířecího kamaráda musí vyrovnat, je třeba poskytnout čas a smutek prožít. Ačkoli se jedná o bolestivý zážitek, vyvolává smutek, je pro dítě nezbytnou zkušeností k pochopení koloběhu života. Uvědomuje si tak znaky smrti – zvíře se nehýbe, nepřijímá potravu, nedýchá. Mrtvý kamarád bude v dětské mysli ještě dlouho, zvláště pokud byl citový vztah hluboký, bude na něj vzpomínat po celý život (Jančaříková, 2014).

O smrti se rodičům mluví s dětmi těžko. Smrt zvířete každé dítě potká, a tak se nabízí vhodný prostor pro vzájemnou komunikaci, vysvětlení, a především smíření se se ztrátou, která dítě v životě jistě potká. Realistický zážitek je sice intenzivnější než povídání o smrti v knížkách, pohádkách, ale lépe se takto se situací smrti naučí zacházet. Životní cyklus je nevyhnutelný, a proto není dobré děti z této nepříjemné situace vyčleňovat, byť s dobrým úmyslem ochrany (Matějček, 2000).

Otázka smrti je pro dítě lákavé téma, odmalička o ní přemýšlejí. Je důležité nedělat ze smrti tabu, s dětmi si o konečném odchodu povídat a pravdivě odpovídat na otázky. V opačném případě může neinformovanost a dětská fantazie způsobit nevratný strach, trauma, z přirozené části života. Zármutek po odchodu rodinného společníka zasahuje nejen děti, ale i dospělé. Společné prožití smutku, konverzace, vzpomínání, může smíření se se smrtí o něco ulehčit. Důležité je emoce nepotlačovat a zaujmout přirozený postoj k umírání i k dětem. Vhodné je dát dítěti možnost rozloučit se a společně se domluvit na posledním setkání.

Některé děti dobu smutku prožívají ihned, některé s dlouhým odstupem. Často se dočasně mění chování dítěte, hledání viníka je nezřídka v pořadí. Rodiče by měli být v těchto chvílích trpěliví a oporou. Vyplakání, vykřičení, vzpomínání nebo kreslení obrázku pro pejska mohou být způsobem smíření se (Cutka, 2011).

4 Dítě v předškolním věku

Předškolní věk se charakterizuje jako období trvající přibližně od 3 do 6 let. Konec tohoto období necharakterizuje jen fyzický věk, ale bývá určen sociálně – nástupem do školy. Typickým znakem tohoto období je pomalé odloučení závislosti na rodině a rozvoj aktivity, která dítěti pomáhá prosadit se a uplatnit ve skupině vrstevníků. Uvažování předškoláků je názorné, mají intuitivní myšlení, které je nepropojené, útržkovité a chybí mu komplexní přístup (Vágnerová, 2000).

Nejdůležitější činností tohoto období je hra, kde si dítě procvičuje a zdokonaluje činnosti, které bude využívat po celý život. Hra pomáhá rozvíjet iniciativnost, tvořivost a přináší radost, je příjemná a přináší uspokojení. Dalším typickým znakem pro předškolní období je rozvoj řeči. Ke konci tohoto období již většina dětí správně artikuluje, spontánně používají dlouhá souvětí a pamatuje si mnoho říkanek či pohádek. Zlepšuje se samostatnost dětí, ačkoli stále potřebuje individuální vedení. Také pozornost dětí se pomalu prodlužuje (LANGMEIER, 1998).

Pro děti mladší tří let (batolata) jsou domácí zvířata zdrojem zajímavých podnětů především svým pohybem a jinými životními znaky. Děti ve zvířatech nachází jistou podobu se svými potřebami a projevy: spí, jí, vyměšují se, mají nároky na pozornost a péči ze strany dospělých, umí se radovat, cítí bolest. Napomáhá stimulovat smysly a intelektové schopnosti, ale nápodobou se učí toleranci, ohleduplnosti a respektování potřeb druhých. To může být přirozenou přípravou na příchod nového člena v podobě sourozence.

Děti předškolního věku berou domácí zvířata jako „živou hračku“. Na rozdíl od batolecího období si již plně uvědomují, že živý tvor je osobitý a jedinečný. Výzkumné studie prokázaly, že dítě v tomto věku se naprosto jinak chová ke skutečnému psovi či kočce než k dokonalým napodobeninám těchto zvířat. Děti si chtějí především hrát a „živá hračka“ dává významný přínos k poznávání okolního světa (Matějček, 2000).

4.1 Vzdělávací cíle RVP PV

Každá činnost v mateřské škole má stanovené cíle s otázkami, za jakým účelem, proč, co očekáváme a jak to realizujeme, kam cíle směřují. Výjimkou není ani výchova za pomoci zvířat (Jančaříková, 2014).

Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV) stanovuje hlavní požadavky, podmínky a pravidla pro vzdělávání dětí předškolního věku v institucionálních zařízeních. Vzdělávací činnosti jsou naplánovány pro celou věkovou skupinu, tzn. pro děti od dvou do šesti (sedmi) let. RVP PV pomáhá naplňovat vzdělávací záměry a dosahovat vzdělávacích cílů v rámci jednotlivých pěti vzdělávacích oblastí:

- Dítě a jeho tělo.
- Dítě a jeho psychika.
- Dítě a ten druhý.
- Dítě a společnost.
- Dítě a svět (Smolíková, 2018).

Ve školním vzdělávacím programu by měly mít mateřské školy, využívající vzdělávání za pomoci zvířat, specifikovány hlavní cíle a principy. Ve vnitřním řádu pak musí být popsána detailní organizace, zásady a pravidla. Činnosti dětí spojené se zvířaty, rozvíjejí osobnost dítěte ve více oblastech, které se vzájemně prolínají (Jančaříková, 2014).

4.1.1 Dítě a jeho tělo

Pro děti předškolního věku je důležitý rozvoj jemné i hrubé motoriky, kterou při kontaktu se psem (zvířetem) rozvíjejí např. hlazením, krmením, přenášením potravy, vody, uklízením apod. Prostřednictvím péče o zvíře, se zdokonalují v praktických činnostech, učí se samostatnosti, vytrvalosti a pravidelnosti. Spojitost s vlastním tělem dětí vnímají pomocí pozorování, dotýkání, naslouchání projevům nebo čicháním pachů. Je důležité být dětem vzorem v chování vůči zvířatům (Jančaříková, 2014).

4.1.2 Dítě a jeho psychika

Při kontaktu se zvířaty bývá psychika dítěte pozitivně ovlivněna. Působí na rozvoj řeči, potažmo komunikace, poznání, myšlenkových pochodů a fantazie. Podílejí se také na posilování sebevědomí, sebepojetí, šťastné vnímání a vůli. Pro děti jsou zvířata tzv. přirozeným zdrojem vjemů. Dokáží je přimět ke kladení otázek, zkoumání, lépe díky nim vyjadřují své pocity a svými pomalými pohyby dokáží dítě zklidnit, a tak napomáhají k plynulosti vyjadřování dítěte. Ve skupině dětí může zvířecí téma otevírat sociální kontakt s vrstevníky a napomáhat tak k dalším společným činnostem (komunikace, kresba, zpěv aj.) (Jančaříková, 2014).

Pes dává dítěti oporu především v situacích, kdy se cítí osamoceno, nepochopeno. Až 74 % dětí věří, že jim jejich pes rozumí. Pes je nekritický, nezesměšňuje a nedává tresty. Taková fakta dítěti pomáhají v sebejistotě. Dítě si stejně své problémy musí vyřešit samo, ale pes přináší potřebnou podporu v emocionální oblasti, v jistotě a pozitivní jednoznačnosti vztahu (Vágnerová,2000).

4.1.3 Dítě a ten druhý, Dítě a společnost

Mezi těmito oblastmi spolu úzce souvisejí dílčí vzdělávací cíle. Jakékoli činnosti vedené se zvířaty vyžadují speciální přístupy v podobě rozdělení rolí, úkolů, určení pravidel. Je důležité naučit se je dodržovat, respektovat jeden druhého, spolupracovat. Nedodržení těchto základních principů může mít v krajním případě až fatální následky na obou stranách. Na základě vytvořeného vztahu mezi zvířetem a dítětem jsou děti schopné společenská pravidla dodržovat a postupně potlačovat dětský egoismus. Naučí se, že v těchto případech nelze řešit pouze „já“, ale že každý tvor na této planetě má svá práva, hodnotu a význam.

Děti, které se hůře začleňují mezi ostatní (ať už z hlediska povahy či s určitou poruchou chování) se díky zvířeti snáze dostanou do kolektivu. Napomáhá jim k tomu vzájemná komunikace, téma, střed zájmu a spolupráce při péči a kontaktu s živočichem (Jančaříková, 2014).

4.1.4 Dítě a svět

Živý tvor představuje v životě dítěte alespoň minimální kontakt s přírodou, poznávají tak koloběh života (narození, přeměny, růst, rozmnožování, smrt). Podle konkrétního druhu zvířete si děti uvědomují odlišné potřeby, podmínky pro zachování daného druhu, fungování ekosystému. S konkrétním zvířetem si děti vytvářejí vztah, učí se, co znamená mít rád, učí se být citlivější, vnímavější, ohleduplnější a lépe tak uznávají i ostatní živou přírodu z okolí. Nově vytvořené vztahy pak aplikují při vnímání přírodních souvislostí a vzájemné sounáležitosti se světem (Jančaříková, 2014).

Děti vyrůstají v obklopení moderní techniky včetně virtuální reality. Pes dává dítěti možnost vnímat teplo společníka, kontaktu s živým tvorem, naučí je vnímat změnu počasí, roční období, poslouchat ptáky a celkově děti vrací do skutečné přírody, reálného světa (Truhlář, 2001).

4.2 Klíčové kompetence

Vzdělávání za pomoci zvířat napomáhají k naplňování klíčových kompetencí, které jsou důležité pro formování bytosti na celý život.

- Kompetence k učení.
- Kompetence k řešení problémů.
- Kompetence komunikativní.
- Kompetence sociální a personální.
- Kompetence činnostní a občanské.

4.2.1 Kompetence k učení

Zvíře je pro dítě neznámou bytostí, chtějí mu porozumět, a tak v něm podněcuje přirozenou zvědavost a touhu po poznání. U konkrétního chovaného zvířete, ke kterému si buduje citové pouto, se zajímá o jeho potřeby, klade otázky, učí se nové schopnosti při péči o zvíře. Na základě této péče si rozvíjí hrubou a jemnou motoriku, učí zodpovědnosti. Prožitkovým učením s živočichem si nově nabitě informace lépe zapamatuje a propojí v dalších souvislostech.

4.2.2 Kompetence k řešení problémů

Při kontaktu se zvířetem se objevují situace, kdy je zapotřebí rozhodovat, jaký bude následný postup. Pokud děti povedeme k zodpovědnosti o daného tvora, naučíme se je o ně starat, nápodobou dospělého a opakováním se situací se děti naučí vzniklé „problémy“ samostatně řešit. Samozřejmě v souvislosti s jejich možnostmi. Při náročnějších situacích děti mohou spolupracovat s dospělými a nad řešením se společně zamyslet.

4.2.3 Kompetence komunikativní

Zvíře již svou přítomností nabádá děti k rozvíjení komunikace. Podněcuje v nich otázky, popisují vzhled, chování, vyjadřují své pocity, myšlenky a přání. Při péči o zvíře dochází k vzájemné komunikaci, musí se domluvit, spolupracovat. Na základě těchto činností rozšiřují svou slovní zásobu, zpřesňují své vyjadřování. Zvíře je také silnou motivací v jiných komunikačních prostředcích (výtvarné, dramatické aj.)

U dětí, které mají s komunikací problémy, se mohou zvířata stát tzv. prostředníkem. Zvíře dítě neodsoudí, můžeme mu sdělit cokoli a je bezpodmínečně přijato. Dítě tak nabývá ztracenou

důvěru. Mluvením přes zvíře může odpovídat na otázky a překonat tak blok či komunikační bariéru.

4.2.4 Kompetence sociální a personální

Při péči o zvíře si děti uvědomují důležitost domluvy, respektování a roli druhých. Dodržují společná pravidla a činnosti a dokáží se jim přizpůsobit. Prosazením svých myšlenek a potřeb utvářejí vlastní osobnost. Uvědoměním si, že zvíře je závislé na péči člověka, se děti učí soucítit, vytvářet citové vztahy, vyjadřovat emoce. Dokáží také rozpoznat nevhodné chování vůči tvorům a jsou tak více ohleduplné (Jančaříková, 2014).

Majitelé domácích mazlíčků bývají společenštější, otevřenější, ohleduplnější, zodpovědnější, citlivější, chápavější a vyrovnanější (Galajdová, 1999).

4.2.5 Kompetence činnostní a občanské

Důležitou hodnotou, kterou se děti v souvislosti s živými tvory učí, je zodpovědnost. Pořízením živého tvora vznikají nové povinnosti. Děti si důležitost těchto povinností musí uvědomovat. K této fázi je dobré děti přivést nápodobou, kdy se od dospělých naučí, jak se starat o zvíře, aby bylo spokojené. Dítě se tak skrze citové pouto naučí zvíře obstarávat automaticky, protože ví, že jinak by trpělo. Krom zodpovědnosti se děti naučí plánovat postupy, zorganizovat činnost, zhodnotit výsledky aj. (Jančaříková, 2014).

PRAKTICKÁ ČÁST

Praktická část bakalářské práce obsahuje aktivity, které byly realizovány v rámci projektové týdne „Já a pes“. Jednotlivé náměty jsou určeny pro děti předškolního věku.

Filozofie projektu

„Pes, nejlepší přítel člověka“. Tolikrát zmiňovaná věta, ve které je tolik pravdy. Vždy ochotný naslouchat, nehodnotí, neodsuzuje, a hlavně je vždy k dispozici s neomezenou platností. Přednosti psa, které využívají nejen dospělí, ale i děti. Děti předškolního věku se učí mnoha novým sociálním zkušenostem. Od jistoty rodinného kruhu vstupují do „neznáma“ – školky, kde na ně čeká tolik nového. Sociálně zdatné a společenské dítě zapadne bez větších problémů. Ti uzavřenější si svou cestu mezi novými kamarády musí budovat déle. Pes v životě dítěte může sehrát významnou roli v začleňování do společnosti a vybudování zdravé sociální zralosti. Vztah dítěte se psem bývá silný, upřímný, nevratný. To je umocněno podobným způsobem smýšlení obou tvorů, kdy se děti cítí vzájemně blíž a lépe chápány než ve vztahu k dospělým. Existuje spousta důvodů, proč dětem dopřát čtyřnohého chlupatého kamaráda (viz teoretická část), ale dobrý a zodpovědný vztah ke psu musí začínat u dospělých. Pes není jen „živá hračka“, má své potřeby a zájmy. Jedním z hlavních záměrů následujícího týdenního projektu je naučit děti, co přesně péče o psa obnáší. Ačkoli si mohou být v uvažování podobní, komunikace a způsob vyjadřování psů a dětí, se výrazně liší. Seznámení s rozdílným použitím signálů je další nezbytnou součástí pro společné soužití a do projektu je téma odlišné komunikace zahrnuto.

Projekt může být vložen do jakéhokoli Školního vzdělávacího programu mateřských škol (ŠVP PV), tak aby sloužil k obohacení environmentální výuky, rozšíření chovatelské gramotnosti a podnícení zájmu o živé tvory a přírodu vůbec. Může se stát inspirací pro učitelky v MŠ nebo pro rodiče, jimž by mohl být užitečný jako podpůrný vzdělávací materiál. Prožitkové učení je jeden z nejvhodnějších způsobů učení pro děti předškolního věku. Realizace projektu proběhla v únoru v roce 2020 v MŠ v Jemnici, ve které absolvovala autorka práce povinnou praxi.

5 Charakteristika třídy:

Věkové složení dětí ve třídě, ve které byl projekt realizován, byl heterogenní. Nejmladší dítě nastupovalo od září jako dvou a půl leté. Čtyři děti měly odklad školní docházky. Kolektiv byl k sobě kamarádský, ve třídě se neobjevovaly téměř žádné projevy násilí. Naopak, protože se důsledně oběma učitelkami dodržovala nastavená pravidla ve třídě, děti znaly své hranice, povinnosti, ale nebály se případně obhájit v nepřehledných situacích. Uměly kamaráda i dospělého poprosit, pokud něco potřebovaly, uměly poděkovat. Své konflikty mezi sebou řešily nejprve samy, snažily se domluvit. V některých případech však učitelkám přišly žalovat nebo si vyžádat jejich pomoc. Starší děti občas pomáhaly svým mladším kamarádům, např. při vyhrnování rukávů, hledání zatoulaných hraček či při oblékání před pobytem venku. Některé z menších dětí chtěly být ve společnosti starších. Třída byla dostatečně vybavena pomůckami a hračkami, ke kterým měly všechny děti přístup.

Děti měly ve třídě vždy na počátku týdne stanovené povinnosti. Říkaly jim službičky. Například „vycházková“ – měla za povinnost při pobytu venku vždy nosit dopravní terč a oranžové reflexní vesty. Děti pověřené službičkou „stolečkovou“ prostíraly stoly k obědu, chystaly talíře na polévku, lžíce a příbory. Staraly se, aby na stolech byly vždy doplněny papírové ubrusky ve stojáncích. Své povinnosti měla i „umývárková“ služba, která malým mopem utírala případné kapky vody a dohlížela na pořádek na toaletách. „Lehátková“ služba pomáhala s roznesením lehátek na polední odpočinek a „výtvarková“ služba dohlížela na pořádek ve výtvarném koutku. Děti znaly své povinnosti, snažily se, připomínaly kamarádům, kteří si v koutcích hráli, aby se vrátili a svůj nepořádek si uklidili. Za správně vykonanou službu je v pátečním hodnocení čekala odměna. Děti samy hodnotily, jak služby pracovaly a podle toho dostaly buď malou hračku z „kufru odměn“ nebo pouze obrázek.

Děti velmi rády plnily úkoly v minitělocvičně, kde jsou stanovena pravidla. Děti si je na začátku roku nakreslily. Mohly zde samostatně stavět z kostek dle zadání stavby, hrát s loutkami divadlo nebo sestavit např. překážkovou dráhu. Skupina zde pracovala samostatně, pouze s dohledem. Při porušení pravidel musely děti zpět do třídy. Využívána byla i venkovní terasa, umístěná hned pod okny třídy. Děti si zde za pěkného počasí mohly hrát s míčem, pozemní hokej, nebo třeba malovat. Atmosféra ve třídě byla přívětivá, bylo vidět, že děti byly spokojené.

6 Cíle projektu:

Cílem projektu je seznámení dětí s péčí o psa, s možným využitím psa pro člověka, naučit děti pochopení psích signálů, jakožto způsobu komunikace a vytvořit v dětech pozitivní zkušenost, smýšlení a zájem pro budoucí interakci.

Dílčí vzdělávací cíle:

- rozvoj paměti, vědomostí, vztahující se k dané problematice (přiměřeně k věku)
- rozvoj zájmu o danou problematiku
- uvědomění si rozdílů mezi člověkem a psem
- naučení komunikace – signály psů
- procvičení jemné a hrubé motoriky
- podpora komunikace, empatie
- podpora pohybových aktivit
- procvičení koordinace pohybů
- rozvoj odvahy, spontánnosti
- dodržování stanovených pravidel
- procvičování sebeovládání
- uvědomění si vlastního já
- procvičení výtvarných technik – stříhání, lepení, kreslení
- rozvoj sociálního cítění
- naučení respektu
- uznání rolí druhých
- řešení problémů (přiměřeně k věku)
- procvičování předmatematických představ
- procvičení neverbální komunikace
- podpora společného prožitku a skupinové spolupráce

Očekávané výstupy:

Dítě:

- dokáže rozpoznat základní komunikační signály psa
- ví, jak se se psem seznamovat, jak si hrát
- dokáže popsat jeho potřeby
- zvládne se naučit píseň, rytmitovat
- zvládne vyjmenovat základní rasy psů
- dodržuje stanovená pravidla
- dokáže vyjádřit názor a komunikuje o nabitých zkušenostech
- dokáže určit nevhodné chování ke psu
- dokáže překonat ostych a strach ze psů
- uvědomuje si určité riziko plynoucí ze společných aktivit
- dokáže vyjádřit svůj názor, emoce

6.1 Způsob naplnění cíle:

Projekt byl realizován v průběhu jednoho týdne v MŠ v Jemnici, ve třídě „Sluníčka“. Program byl plánován dopředu, kvůli vhodnosti zařazení tématu mezi ostatní projekty dalších týdnů, kdy byl tématem např. chov domácích zvířat, téma domácích mazlíčků, zvířátka v lese či masopust. Stejně tak naplánování aktivit a externích poznávacích programů bylo třeba skloubit do jednoho týdne v rámci běžného chodu školky.

6.2 Metody evaluace:

Pro zhodnocení naplněných cílů byla zvolena metoda strukturovaného pozorování, pořizování fotografií a videozáznamů pro přesnější hodnocení a rozhovory před a po zrealizování projektu. Rozhovory byly vedeny převážně v komunikačním kruhu v rámci dopoledního programu po uvítání dětí ve školce.

Před realizací projektového týdne, byly autorkou práce připraveny jednotlivé otázky pro děti z MŠ. Na stejné otázky odpovídaly zainteresované děti i na konci projektového týdne.

6.2.1 Evaluační otázky:

Máte rádi psa? Kdo z vás má psa doma? Bojíte se ho?

Když uvidíte na ulici psa a chcete si ho pohladit. Jak se zachováte?

Víte, jakou péči pes potřebuje?

Proč lidé chovají psy, jsou jim nějak užiteční?

Poznáte na psovi jeho pocity, např. když se mu něco nelíbí nebo když je šťastný? Jak či podle čeho?

6.2.2 Plán evaluace

Evaluační otázky budou dětem položeny na začátku projektového týdne, v rámci komunikačního uvítacího kruhu. Následně bude realizován projekt na téma „Já a pes“, kde bude dětem představena daná problematika: chov, péče, potřeby, informace, pojmy a na to navazující činnosti, kde si děti dané hodnoty pozorováním lépe osvojí. Na konci týdne budou otázky znovu položeny pro porovnání, co se děti za týden naučily.

7 Plán projektu

Týdenní program je rozdělen do jednotlivých dnů, přičemž každý den je zaměřený na jiné naplnění kompetencí. První den je orientačně zaměřen na plnění kompetencí k učení. Činnosti mají informativní charakter, seznamují děti s problematikou psů a snaží se vzbudit přirozený zájem. Další den je směřován ke kompetencím komunikativním – osvojit si nová slova, komunikace s kamarády, dospělými. Snaží se vyjádřit své pocity a emoce. Kompetence k řešení problémů zahrnuje den třetí. Děti překonávají svůj strach a obavu z blízkosti psa. Čtvrteční kompetence zastupují oblast sociální a personální. Cílem je probudit v dětech soucit a pochopení k druhým, pes není hračka, která lze odložit. Získávají poznatky, že i zvíře (pes) má své potřeby. Poslední – kompetence činnostní a občanské se prolínaly s předchozím dnem – naučit děti zodpovědnosti a povinnosti ve vztahu se psy, uvědomovat si reálná nebezpečí, která z tohoto vztahu plynou.

8 Realizace projektu a evaluace programu

8.1 Pondělí

1) Ranní kruh

Ranní kruh byl zahájen hádankou:

Víte, kdo tak nahlas štěká, kdo zloděje v noci léká, kdo uhlídá dům i ves? Ano, správně je to.....!

Povídání si s dětmi na téma pes v rodině a položení evaluačních otázek

- jakou roli pes v rodině zastává
- kdo psa léčí
- jaké existují rasy psů, velikosti psů
- jakou mohou mít srst
- ukázky z knihy Encyklopedie psů (Verhoef-Verhallen, 1997)
- čím se pes živí, co pes jíst nesmí
- popis jednotlivých částí těla
- vysvětlení pojmu agility, canisterapie, aport
- kladení evaluačních otázek

2) Pohybová hra na agility:

Vytvoření „opičí dráhy“ za použití nábytku či překážek přítomných ve třídě.

3) Stavba psí boudy

Navazující aktivita: stavba „psí boudy“ z velkých kostek. Pohybová aktivita byla zpestřena hudbou „Psí píseň“ (Patrasová, 2016) a tematickými čepicemi – masky psů.

4) Pes a kočky

Další pohybová hra se jmenovala „Pes a kočky“: Jedno dítě se ptá: „*Kočky, kocourci, bojíte se pejska?*“ a honí ostatní.

5) Báseň

Psí romance

Náš hafan potkal hezkou fenku

a na patník jí napsal vzkaz:

V sedm tě budu čekat venku!

A ona přišla skoro včas.

Hráli si spolu na honěnou,

dali si pusy u vrátek...

Dneska už mají hafan s fenou

pět chundelatých štěňátek (Žáček, 2003, zkráceno autorkou).

6) Sluchová hra: „Pejsku zaštěkej“

Děti sedí v kruhu rozděleny na dvě skupiny. Z každé skupiny se vybere jeden hádač, kterému se zavážou oči a hádá „štěkot“ kamaráda ze své skupiny. Rozdělení do skupin je z důvodu zmenšení počtu štěkajících aktérů, a tedy usnadnění hádání.

7) Volná hra s nabídkou činností:

- Pexeso s obrázky psa
- Vymalování obrázků psa (příloha č. 1)

8) Četba na pokračování

„Jak si pejsek s kočičkou dělali k svátku dort“ (Čapek, 2017)

8.1.1 Pondělní evaluace

Uvítací hádanka měla úspěch a děti hned odpověď „pes“ začaly vykřikovat. Poté se vedl rozhovor o zkušenostech dětí se psy, jak to vypadá doma u těch z nich, kteří se psem žijí. „My

máme yorkshira a může i do postele“. „U nás je Ben jenom na zahradě“. „My máme Arona a ten může všude, ale jsou po něm hrozný chlupy.“ Děti vyprávěly o společných zážitcích, jak se o pejska starají, jakou roli v rodině zastává. Bylo vidět, že u dětí, kteří mají co říct k danému tématu, převládalo nadšení a zájem. Děti, které se psy osobní zkušenost neměly, převážně poslouchaly nebo je téma příliš nezaujalo a odvedly si pozornost jinam. Povídání se stočilo k potřebné péči o psa, kdo ho léčí a jakým způsobem. Autorka textu dětem popsala různé rasy i velikosti psů a společně si nejznámější rasy vyhledaly v encyklopedii psů (Verhoef-Verhallen, 1997). Vyhledávaly rozdíly jak v barvách, velikostech, tak typu srsti. Další téma vedlo ke stravě psa, čím se živí, co má rád a co jíst nesmí. Většinou děti znaly pojem granule, vyjmenovávaly kosti, maso, zeleninu. Společně si na plyšácích ukázaly různé části těla a vysvětlily pojmy agility, canisterapie, aport apod. Na závěr byly položeny evaluační otázky.

Hra na agility měla po klidném povídání úspěch a akčnost si užily. Děti si samy dráhu skládaly a upravovaly. Jednotlivé překážky na sebe navazovaly. Dráha obsahovala tunel vytvořený za pomocí židliček, skutečný látkový tunel, bedny určené k přeskokování a překážky pro obíhání atd. Děti si tak procvičily poskoky snožmo, prolézání kruhu na cvičení, slalom mezi kužely, podlézání pod lavičkou. Zapojily vlastní nápady i náhodně vzniklé překážky. Svou kreativitu předvedli i při stavbě psí boudy, kde jim na dotvoření atmosféry hrála píseň o psech.

Pro opětovné zklidnění se děti seznámily s novou básničkou, která je svým obsahem bavila a zaujala, takže si ji s pomocí rychle zapamatovaly. Básnička byla v kruhu několikrát opakována a byla připomínána při ranním kruhu po zbytek týdne.

Sluchová hra dětem příliš nešla, původce štěkotu správně odhadly většinou až na několikátý pokus. Každopádně je hra bavila a chtěly štěkání stále určovat.

Pohádka byla čtena při odpoledním odpočinku po obědě. Po ukončení četby došlo k diskuzi, co pejsci jedí a co jíst nesmí.

Autorka (2020)

8.1.2 Zodpovězení evaluačních otázek

Máte rádi psa? Kdo z vás má psa doma? Bojíte se ho?

Po první otázce se děti začaly předhánět, kdo doma psa má, kdo ho nemá, ale chtěl by a kdo má psa u babičky nebo jiných příbuzných. Reakce na otázku byla vesměs pozitivní, vyjadřovali se všichni. Pro snazší rozpravu byl určen plyšový pes, který dával slovo, a dané dítě se jediné mohlo vyjadřovat. Uvědomovaly si, že jsou psi různí, jak dle rasy, tak velikosti. Strach ze psů byl zaznamenán u tří dětí, které neměly se psy v podstatě žádnou zkušenost, a z jejich vyprávění vyplynulo, že se jich bojí rodiče, a tudíž je od dětí separují.

Když uvidíte na ulici psa a chcete si ho pohladit. Jak se zachováte?

„Já si psa budu chtít pozdravit, ale zeptám se“, „Půjdu na druhou stranu“ „Pozdravím ho a pohladím si ho.“ Děti si uvědomovaly určité riziko, který s sebou cizí pes na ulici přináší. Ne každý tomu dával adekvátní důležitost.

Víte, jakou péči pes potřebuje?

U této otázky již tolik aktivní nebyly. Dokázaly říct, že potřebují vodu a jíst, ale pak byla nutná nápověda ve formě dalších otázek: jestli může být zavřený celý den, jestli potřebuje nějaké věci a na co, co mají za srst. Na základě doplňujících otázek jsme se dobrali k základní péči o psa.

Proč lidé chovají psy, jsou jim nějak užiteční?

„Protože je mají rádi a můžou jim hlídat ovce“, „nebo hlídat dům“ Odpovědi okolo hlídání se opakovaly. Opět po doplňujících otázkách děti zmiňovaly odpovědi „pro radost“ nebo „jako pracovní psy“.

Poznáte na psovi jeho pocity, např. když se mu něco nelíbí nebo když je šťastný? Jak či podle čeho?

Odpovědi, že vrtí ocáskem, když je šťastný zmiňovaly děti často. „Když se zlobí, tak ukazuje zuby a vrčí.“ „Často si lehá na záda a ukazuje břicho, když chce drbat“. Jiné vyjádření emocí popsat nedokázaly.

8.2 Úterý

1) Ranní kruh

- komunikace psa
- obrázky s emocemi psa (příloha č. 2)
- povídání o myslivcích
- zopakování básně „*Psí romance*“
- zazpívání písně „*Já jsem malý mysliveček*“

2) Setkání s myslivci a mysliveckými psy, výcvik psa, besedování.

3) Pokračování výtvarných činností: tiskátka – „Maxipes Fík“

4) Četba na pokračování:

O pejskovi a kočičce „*Jak si myli podlahu*“ (Čapek, 2017)

8.2.1 Úterní evaluace

Při úterním ranním kruhu děti automaticky začaly hovořit na téma pes. Byly ze včerejšího dne na pejsky nastavené a těšily se na nové informace a slibovaný zážitek s myslivci. Po klasickém uvítání si děti připomněly nové pojmy i báseň. Autorka textu pak dětem ukázala obrázky, na kterých byli psi s různou formou komunikace: agrese, radost, strach apod. Společně pak proběhla diskuze, jak se cítí děti při různých situacích, co očekávají od okolí a jak se asi cítí pes, který neumí mluvit. Co znamená, když pes vrtí ocasem, když cení zuby, když ukazuje břicho. Obrázky pak samy popisovaly a radily se, jak se s danou situací, kdy např. pes vrčí, mají vypořádat. Řešení po menších nápovědách našly samy.

Na další téma byly děti navnaděny písničkou „*Já jsem malý mysliveček*“ za doprovodu paní učitelky na tahací harmoniku, kterou si společně zazpívaly. Následně proběhla diskuze o myslivcích, kdo to je, co dělá, jak vypadá, ve které pohádce vystupuje apod.

Setkání se s členy mysliveckého sdružení Korolupy a veterinární lékařky, bylo pro děti velkým zážitkem. Uskutečnilo se v prostoru velké tělocvičny. Děti si sesedly do kroužku kolem

myslivců. Uprostřed byly rozloženy trofeje, paroží, rohy, myslivecké klobouky, dalekohledy. Přítomni byli i čtyři lovečtí psi.

Nejprve myslivci oslovili děti s otázkou, co má myslivec na práci? Většina dětí odpověděla, že střílí zvířata, co žijí v lese. Myslivci vyprávěli dětem, jak se starají o srnky, jeleny, zajíce a divoká prasata. Vysvětlili, kterou zvěř a proč střílí, ukázali paroží, na kterém si děti mohly prohlédnout vady. Děti upoutala vycpanina lišky, rohy a hlava muflona. Mohly si potěškat paroží šesteráka. Ti odvážní si vyzkoušeli vábničky pro jeleny a srnky. Zajímavý byl i rozhovor se slečnou veterinářkou. Vyprávěla, co mohou děti zvířatům nosit do krmelců, a které potraviny z domácnosti jsou nevhodné. Velmi poutavá byla část o psech. Děti se seznámily s německým ohařem, drsnosrstým jezevčíkem, českým fouskem a bavorským barvářem.

Porovnávaly velikosti ras, prohlížely srst psů. Vyslechly si, jak se lovecký pes cvičí, aportuje, ale že je to hlavně myslivcův parťák. Seznámily se s pojmy „norování“, které provádí jezevčík a „aport“ lovené zvěře. Psi měli velmi dobrý výcvik, proto si je na závěr besedy mohly děti pohladit a dát jim odměnu ve formě granulí.

V odpoledních výtvarných činnostech měly děti na výběr omalovánky z předchozího dne nebo měly nově tiskátka „Maxipes Fík“.

V četbě na pokračování děti poslouchaly pohádku o mytí podlahy. Poté proběhla diskuze na téma: „Neznámé věci nestrkáme do pusy“. Nad způsobem mytí podlahy pejskem a kočičkou se děti pobavily.

Autorka (2020)

8.3 Středa

1) Ranní kruh

- pes a jeho využití (+ rozdělení psů)
- téma canisterapie

2) Canisterapie – setkání s chovatelkou malých psů

3) Kresba psa:

Zapouštění barev do mokrého podkladu.

4) Četba na pokračování:

O pejskovi a kočičce „Jak našli panenku, která tence plakala“ (Čapek, 2017)

8.3.1 Středeční evaluace

Na začátku dne si děti povídaly o tom, proč si lidé psy pořizují, jaký z nich mají užitek, jak se psy rozdělují dle užitku. Děti často zmiňovaly hlídání domu nebo pes jako člen rodiny a kamarád. V rámci uvědomování si i psychické podpory, kterou nám pes může dát, se plynule navázalo na téma „canisterapie“ – co to obnáší, kdo může canisterapii využít, povídání o emocích dětí, jak se cítí v přítomnosti psa. Následně byl připraven program canisterapeutického spolku:

Sirius Třebíč, z. s. je canisterapeutický spolek, který pracuje především na Vysočině, ale působí i celostátně. Spolek navštěvuje dětské domovy, školy, školky, stacionáře, ústavy či domovy důchodců. Mají vytvořené programy, které jsou přizpůsobeny vhodnosti cílené skupiny. Aktivity s jejich psy jsou zaměřeny na rozvoj hrubé a jemné motoriky, snaží se o zklidnění, navození příjemné atmosféry a prožití pozitivních pocitů.

Očekávané výstupy:

- procvičení jemné a hrubé motoriky
- cvičení odvahy, překonání strachu ze psů
- nabytí nových informací
- aktivně se účastnit na poznání

- podpora komunikace s cizím člověkem
- podpora vzájemné komunikace s kamarády
- dodržování stanovených pravidel
- procvičení trpělivosti
- kooperace s ostatními dětmi a psy

Chovatelka přivezla dva psy – pudla a čivavu a dva plyšové psy s postrojem a znakem spolku, včetně vodítka. Psi byli společenší a mezi dětmi radostně pobíhali.

Uvítání psů a dětí proběhlo na pokyn majitelky. Psi povelom posadila a každé dítě, které chtělo, přivítalo pejska podržením tlapky. Chvíli si děti s pejsky hrály, mazlily je a hladily. Na psech bylo vidět, že si pozornost dětí užívají. Děti byly upozorněny, jak se ke psům chovat nesmějí, co by je mohlo vyděsit a proč. Vyzkoušely si zapínání a odepínání vodítka, obojku, vodění pejsků po třídě a kartáčování hřebenem, což byla opět oblíbená činnost, u které se děti střídaly. S majitelkou psů jsme byly domluveny na aktivitách, které jsme přizpůsobovaly aktuálnosti dění:

Prolézání tunelem:

Vytvoření tunelu z dětí v řadě za sebou s roztaženýma nohama. Psi mají za úkol proběhnout tunelem a nesmí přitom vyskočit mezi dětmi mimo začátek či konec tunelu.

Děti vytvořily řadu s roztaženýma nohama. Snažily se navazovat za sebou v těsné blízkosti, aby pejsci nemohli vyskočit „dírou“. Mezerou mezi nohama opravdu pejsci vyskakovali, a tak se děti mezi sebou začaly více domlouvat a vylepšovat návaznost tunelu. Pejsci pak probíhali z jednoho konce na druhý.

Hop do košíku:

Závod dětí a psů v rychlosti umístění do vzdáleného košíku, do kterého si musí sednout. Děti i psi mají svůj košík. Od startovací čáry je košík vzdálený přibližně tři metry.

Děti hru pochopily velice rychle a očekávaly, zda tomu tak bude i u psů. Psi fungovali na motivaci pamlsků od majitele a do košíčku skákali na povel. Rychlost a ochota dětí byla větší a o to větší bylo jejich nadšení, že s nimi psi opravdu závodí a že je dokáží porazit.

Aport z košíku:

Každý pes má svůj košík, do kterého dítě vhadzuje oblíbené hračky psa. Na povel „přines“ pes běží pro hračku do košíku a dítěti ji přinese. Děti se střídají ve dvou řadách před košíkem.

Některé děti měly problém s trefováním se do košíku, musely si pro aport dojít samy a pokus zopakovat. Pokud se trefily, pes jim radostně hračku přinesl a dostal za to pamlsky. Na dětech bylo vidět nadšení, že je pes poslechne a rozkaz splní.

Pamlsky na části těla:

Děti leží na zemi s dostatečným prostorem mezi sebou. Dle výběru dětí se položí pamlsky buď na stehno, pupík nebo čelo. Psi pak na povel „hledej“ pamlsky sní přímo z dětí.

Ze začátku si na tuto aktivitu troufla jen přibližně polovina dětí. Bylo vidět, že se děti pejsků bojí, když na ně nevidí a mají jíst z části jejich těl. Když pak u odvážnějších kamarádů zhlédly proces, zapojily se téměř všechny.

Hledání dobroty:

Do pěti misek připravíme 2 stejné kousky ovoce či zeleniny, které mají psi rádi (např. okurku nebo jablko). Jeden kousek si psi i s dětmi společně očíhají, a nakonec nechají psovi sníst. Druhý kousek se schová pod prázdný otočený kelímek, ke kterému se přidají další dva. Psi ho musejí pod kelímkem označit.

Děti se snažily psi napodobit a čuchaly k jídlu s velkou intenzitou. S velkým očekáváním pozorovaly, zda se pejskům podaří pamlsky najít. Téměř pokaždé se to psům povedlo a děti neskrývaly své nadšení, neboť si uvědomovaly, že pod kelímkem samy nic necítí. Pejsky při hledání hlasitě povzbuzovaly.

Vlnění plachty:

Děti společně drží velkou kruhovou plachtu, která má uprostřed díru. Do plachty se hodí míček, který mají za úkol udržet v plachtě co nejdéle. Při propadnutí míčku dírou zvolají společně „aport“ a psi míček donesou.

Držení plachty a různé vlnění a naklánění dle pohybu míčku dětem šlo dobře. Byly motivované, nechtěly psům odměnu dopřát příliš brzy a snadno. Většinou to však byla otázka pár sekund.

Závěrečná evaluace z canisterapie:

Většina dětí byla ze psů nadšená. Vzájemná kooperace šla velmi dobře, psi poslechli svého pána v podstatě na slovo. Nebylo třeba se obávat, že by dětem mohli něco udělat, i přesto, že toho na ně časově, zvukově a množstvím rukou bylo hodně. Děti hodnotily, které úkoly se jim zdály nejlepší, co je nejvíce bavilo, co překvapilo. Nejvíce ohlasů a zážitků děti vyprávěly na jezení pamlsků z části těla. Voděním psa a dáváním povelů si děti uvědomovaly své „já“, učily se dávat pod kontrolu svůj egocentrismus, podporovaly se ve spolupráci (starší pomáhaly mladším), osvojovaly si správné hodnoty, dokázaly se do psů vcítit („*Musejí být taky unavení...*“, „*Nechtějí se vyčůrat?*“ „*Nebude je bolet břicho?*“). Vzájemně se podporovaly v překonávání strachu, naučily se být odvážní a čelit překážkám. Děti, u kterých byl ze začátku vidět ostych ze psa, si psa na konci s radostí hladily. Proběhla komunikace s majitelkou psů, které dávaly doplňující otázky. (*A vy je máte doma? A kolik je jim let?*).

Výtvarná technika „zapouštění do mokrého podkladu“ byla jedna z další možnosti kreativního vyjádření na téma pes. Děti si namočily tvrdší A4 papír do vody a černou tuší, za pomoci špejle, kreslily psa. Tuš se na mokrém podkladu rozpíjela, a tak vypadal nakreslený pes „chlupatě“.

Pohádka a následná diskuze „O pejskovi a kočičce: Jak našli panenku, která tence plakala“ byla na téma nevážení si hraček. Jak se k hračkám mají děti chovat, co dělat s rozbitými. Jaké hračky mívají kočky a co baví psy.

Autorka (2020)

8.4 Čtvrtek

1) Ranní kruh:

- vzpomínání na canisterapeutické zážitky
- Povídání na téma: „Když pes nemá kde bydlet“.
- Zopakování naučené básničky a navázání hudebních činností: Píseň „skákal pes“

2) Dechová cvičení a gymnastika mluvidel

Děti předvádí výraznou mimikou podle učitelky, jak vypadá pes v různých situacích.

3) Rytmizace slov – „Hra na ozvěnu“

Opakování slov po slabikách na téma „Pes a co k němu patří“

4) Skládání origami – pes

Skládání, ohýbání a dokreslování papíru do tvaru psa (příloha č. 3)

5) Procvičování předmatematických představ

6) Návštěva psího útulku

7) Kruhová pohybová hra: „Jdeme spolu na procházku“

8) Četba na pokračování:

O pejskovi a kočičce „Jak si pejsek roztrhl kačata“ (Čapek, 2017)

8.4.1 Čtvrteční evaluace

V ranním kruhu se vzpomínalo na předchozí dny – canisterapie. Další povídání proběhlo na téma útulek – jak se tam psi dostanou, co to znamená, jak jim můžeme pomoci, kdo se tam o ně stará.

Děti si opět zopakovaly naučenou básničku „Psí romance“ a poté si zaspívaly lidovou písničku „Skákal pes“, pro obměnu dostaly za úkol zpívat psí řeči („haf haf“) za doprovodu kytary.

Navazující činností bylo procvičování dechu a mluvidel. Děti se snažily opakovat předvádějící učitelku: Jak štěká velký pes, jak štěně, jak vrčí malý pes, jak velký. Jak vypadá pes, který má na něco chuť, jak se olizuje, jak cenní zuby.

Při procvičování slabik děti vymýšlely samy slova na téma „Pes a co k němu patří“: vodítko, obojek, štěně, pes, aport, miska, granule, chlupy apod. a společnými silami je zkoušely dělit na slabiky, a přitom při každé slabice tlesknout rukama.

Při společné výtvarné činnosti děti vytvářely origami psa. Nastříhaly si čtverce z různých barev o velikosti 10x10, 15x15 a 20x20. Z každé velikosti se vyrobil jeden pes. Počet čtverců se odvíjel od počtu dětí. Postup:

Čtverec přehneme z rohu do rohu tak, abychom vytvořili trojúhelník. Ohnutím rohů směrem dolů (přibližně ve třetinách) vytvoříme pomyslné uši. Nakonec ohneme poslední cíp trojúhelníku směrem nahoru, čímž vytvoříme čumák. Detaily obličeje dotvoříme lepením fousků např. z provázku a domalováním očí. (příloha č. 3)

Následně s výtvary procvičovaly předmatematické představy:

- Spoj psy, jak si myslíš, že by k sobě mohly patřit.
- Udělej řadu nejmenších/středních/největších psů.
- Poskládej dle velikosti všechny hnědé (/černé/...) psy.
- Umíš spočítat všechny černé (/hnědé/...) psy?
- Je více černých psů nebo hnědých?
- Je více velkých nebo středních psů?
- Psy náhodně seřadíme do více řad. Který pes je uprostřed? Který je první/poslední v řadě?

V rámci venkovní před obědové procházky byla naplánovaná návštěva místního útulku. Děti byly předem poučeny, jak to v útlkách chodí, kde se psi v útlkách berou, jací psi se tam mohou dostat. Povídali jsme si o týrání, zanedbávání a důsledcích v chování psů. Děti byly velmi empatické a vciťovaly se již do teoretických osudů. V útulku nás uvítal přichystaný personál, který byl velmi vstřícný. Ukázal nám čtyři psy, kteří se v místním malém útulku nacházeli. Děti se s určitou zdrženlivostí na psy dívaly za kotcem a poslouchaly reálné příběhy,

které se k opatrovníkům dostaly. Vyloženě agresivní nebyl žádný, jeden pes byl k dětem označen jako nevhodný. S ostatními psy se děti přes pamlsky a vedený kontakt seznámily, pokud měly zájem. Bylo znát, že je zavření a nechtění psi oslovili a společně jsme při návratu do školky o nezodpovědnosti a hrubosti lidí diskutovali.

Při nácviku pohybové hry se děti spojily do dvojic, nejprve náhodně, při zvukovém znamení (úder do bubínku, tlesknutí apod.). Poté si děti samy smluvily dvojici s kamarádem. Domluvily se, kdo bude pán a kdo pes. Pravidla pohybové hry:

Dvojice za zpěvu písničky společně obcházejí kruh - „Jdeme spolu na procházku, vedeme pejska na provázku.“ Slova písničky „Teď skočíme do kruhu – HOP!“ vedou děti ke společnému skoku do středu kruhu. Slova – „Teď skočíme ven z kruhu – „HOP“, zase skok zpět. Tak skáčou děti do a ven z kruhu několikrát, jak se podaří, dle svého rytmu. – HOPSA, HOPSA. Kruh z dvojic se znovu rozejde – „Jdeme zase na procházku, pejsek běží bez provázku.“ Pejsci se rozběhnou po prostoru třídy dle své libosti. Poslední část písničky „Běhá stále dokola, k noze!! Pán ho zavolá:“ Dítě ze dvojice, které představuje pejska, přiběhne za pánem, a ten jej pochválí. Hru si děti oblíbily, museli jsme ji hrát několikrát, role si děti obměňovaly.

Po četbě na pokračování v povídce „Jak si pejsek roztrhl kačata“ se povídalo o tom, zda můžeme chodit na cizí pozemek bez dovolení, zda můžeme přeskakovat ohrady, kde jsou jiná zvířata a jakou barvu psi mívají.

Autorka (2020)

8.5 Pátek:

1) Ranní kruh

- prohlížení knížky: „O zvědavém štěňátku“ (Miler, 2003)
- jak se seznámit s cizím psem (příloha č. 4)
- povídání o proběhlém týdnu
- opětovné položení evaluačních otázek

2) Návštěva veterinární ordinace

8.5.1 Páteční evaluace

V knížce „O zvědavém štěňátku“ byla převyprávěna povídka: *Jak sluníčko vrátilo pejskovi vodu.* Následoval rozhovor s dětmi o tom, jak se o psa mohou starat ony samy (doplnit misku, dávat povely, chválit, chystat pelech, jít na vycházky, utírat louže apod.), kde psa

koupíme/dostaneme. Kde bude pes nejšťastnější? Je pes dostupný pro všechny? (alergie, finanční zajištění, čas).

Dětem byl ukázán obrázek (příloha č. 4) „Jak se nevítat s cizím psem“. Bylo jim vysvětleno, že psi nemají rádi přímý pohledy z očí do očí, hlasité emoční projevy, náhlé změny směru a pohybovou roztěkanost. Na obrázku si ukázaly, že je dobré se ke psu sehnout, dát očuchat ruku, stát vedle něj bokem, nesahat na hlavu, případně darovat pamlskek.

Povídaly si o proběhlém týdnu, co se naučily, co se jim líbilo a projely si znovu evaluační otázky.

Při dopolední procházce, na závěr psiho týdne, navštívily místní veterinární ordinaci. Pan veterinář jim vyprávěl o svých pacientech, příhody se psy a jinými zvířaty, provedl je ordinací, včetně operačního sálu. Děti se ho doptávaly, jak psy krotí, jak je léčí, jestli se jich bojí apod. Děti se ve třídě při volné hře, samy začaly na veterináře hrát.

Autorka (2020)

8.5.2 Reflexe realizovaných činností

Děti určité povědomí o psech samozřejmě měly, o to větší byl jejich zájem. Většina dětí se z pejsků těší a kontakt s nimi vyhledává. Ve čtyřech rodinách byl pes součástí domácnosti, ve čtyřech rodinách byl pes na dvorku a v pěti rodinách měly psa děti u babiček nebo jiných blízkých příbuzných. Vyprávěly, jaké mají se psy zkušenosti, co mají vůči nim za povinnosti a jak mají nastavená pravidla. Ve většině případů byly zážitky pozitivní, kromě dvou sourozenců, kteří byli od svého psa kousnuti. I přesto tento zážitek se psů nebáli, a i toho svého domácího, za určitých podmínek, mohli navštěvovat.

Děti téma pes zaujal, a tak veškeré týdenní činnosti dělaly rády a s nadšením. Živý tvor je učil určité opatrnosti, odvaze a jinému přístupu než k věcným hračkám. Činnosti byly do týdne vkládány nenásilně, nebyly naplánovány přesně do detailu a dle nálady či vnitřního rozpoložení třídy se aktivity volily. Některý den byl na dané téma výživnější, jiný den se psiho tématu dotknul jen okrajově, případně více vzpomínkově. Programy s třetí stranou byly samozřejmě naplánovány dopředu, ačkoli detaily se přizpůsobovaly vzniklým situacím. Kooperace s organizacemi byla skvělá, uzpůsobily program dané věkové skupině, včetně časové náročnosti.

8.5.3 Zhodnocení evaluačních otázek po týdnu:

Máte rádi psa? Kdo z vás má psa doma? Bojíte se ho?

Oblíbenost psa se zdála po týdnu větší, bylo vidět, že vhodně zvolený „psi“ program v dětech zájem o čtyřnohé kamarády vzbudil a většinou si přály psa doma mít.

Když uvidíte na ulici psa a chcete si ho pohladit. Jak se zachováte?

Oproti pondělním odpovědím děti pokročily ve vhodném postupu, respektovaly, že pes potřebuje svůj prostor. Popisovaly, jak správně ke psu přistoupit s dovolením majitele. Věděly, jak s ním komunikovat, a co znamenají jeho určité signály. Nepřímý pohled, stavění z boku ke psu a podání pamlsku braly při seznamování jako samozřejmost.

Víte, jakou péči pes potřebuje?

Naučily se, že pes není hračka a má své potřeby a zájmy. Jmenovaly základní ošetřování, venčení, krmení, zábavu i pozornost páníčků až po veterinární péči.

Proč lidé chovají psy, jsou jim nějak užiteční?

Na tuto otázku odpovídaly bohatě již při začátku týdne: na hlídání, na mazlení, pro radost. Přibýly odpovědi v souvislosti s myslivci a canisterapií. Orientovaly se v nových pojmech a dokázaly je samy vysvětlit.

Poznáte na psovi jeho pocity, např. když se mu něco nelíbí nebo když je šťastný? Jak či podle čeho?

Tady si děti znovu připomněly přílohu č. 2 – řeč psího těla, konejšivé signály a vyjadřování. Samy dokázaly obrázky popsat či předvést různé emoce psů. Věděly, jak se k daným signálům mají zachovat.

VÝZKUMNÁ ČÁST

Dílčím cílem uvedené části práce bylo uskutečnit orientační sondu, s cílem zjistit motivaci rodin pro pořízení psa do domácnosti, jak přítomnost psa ovlivňuje dětství a co dětem pes přináší.

9 Cíl výzkumného šetření

Pes, jakožto živé zvíře, má své specifické požadavky, nároky a potřeby. Předškolní děti láká živý „kamarád“, který je pro ně především partnerem ke hře. Povinnosti s ním související si většinou příliš neuvědomují. Přesto jim nabídnout může dost – od pomazlení, přízně, náklonosti, zaplnění volného času, trénování sebedůvěry v rámci cvičení, až po povinnosti venčení, tedy trávení času venku a učení zodpovědnosti v obstarávání potřeb.

Rodin, které si pořizují čtyřnohého kamaráda k dětem, je mnoho. Nezáleží na bydlišti, počtu dětí, povětšinou ani financích. I v sociálně slabších rodinách pes hraje svoji roli. Pes doprovází člověka od nepaměti. Přízeň i oblíbenost tohoto zvířete bývá pohnutkou pro pořízení, často se jedná i o osobní zkušenost z dětství. Právě rozmanitost rodin, která měla různá pořizovací kritéria, byla inspirací pro cíl této výzkumné části.

10 Charakteristika výzkumu

Na základě charakteru projektu byl zvolen kvalitativní výzkum. Kritéria pro zvolené respondenty byly především dva.

- Majitelé minimálně jednoho psa.
- V domácnosti minimálně jedno dítě předškolního věku (2–6 let).

Tyto specifické požadavky limitovaly okruh lidí v autorčině okolí, přesto právě pro společné zájmy (děti i psy) mohla ze svého blízkého okolí autorka čerpat. Dalšími respondenty byly rodiče dětí z MŠ, kde autorka vykonávala praktickou část. Vzhledem ke coronavirové situaci na jaře r.2020 byl zvolen poslední zdroj respondentů: sociální síť facebook – skupina „Veterináři a chovatelé, zdraví a výchova nejen psů“, kde se na dotaz přihlásili anonymní rodiče splňující kritéria.

11 Sběr dat

Data byla shromažďována od března – do října roku 2020. Všechny rozhovory byly nahrávány a následně přesunuty na kompaktní disk (CD), které je součástí této práce. Bylo provedeno 13 rozhovorů, kterých se účastnilo 12 žen a 1 muž. Každý rozhovor byl veden individuálně po předchozí domluvě na čase a místě. Všichni respondenti splňovali výše zmíněné podmínky.

Pro tento výzkum byla zvolena forma polostrukturovaného rozhovoru. Celkem bylo v základu připraveno 7 otázek.

11.1 Dílčí výzkumné otázky

- 1) Jaká byla motivace pro pořízení psa do Vaší rodiny?
- 2) Jakou rasu jste vybrali a proč?
- 3) Jaký je Váš současný vztah se psem?
- 4) Jaký vztah se psem mají Vaše děti?
- 5) Jaká hlavní pozitiva spatřujete ve skutečnosti, že je pes součástí Vaší domácnosti?
- 6) Jaká hlavní negativa spatřujete ve skutečnosti, že je pes součástí Vaší domácnosti?
- 7) Změnil/a byste aktuálně názor na pořízení psa či byste zvolil/a jiné plemeno? Případně proč?

V průběhu těchto rozhovorů byly pokládány doplňující otázky, podle rozvíjejícího se dialogu. To přinášelo větší vhled do problematiky a pestřejší informace. Část rozhovorů proběhla osobně v blízkém okolí autorky, část byla provedena anonymně telefonicky. Všechny rozhovory byly nahrávány, na což byli respondenti předem upozorňováni. Před samotným rozhovorem proběhlo seznámení s tématem této bakalářské práce a účel výzkumu. Respondenti byli poučeni o možnosti kdykoli rozhovor ukončit nebo neodpovídat na určité otázky. Zároveň byli seznámeni s plánovaným využitím poskytnutých informací – tedy pouze ke zpracování výzkumného šetření.

Většina respondentů byla sdílná a chtěli si o tématu povídat. Délka trvání se pohybovala od 3–12 min, přičemž nejčastěji kolem 7-8 min.

12 Výsledky

Motivací pro pořízení psa do domácnosti bylo u všech respondentů přizeň v toto zvíře a očekávané přátelství. Nejčastějším důvodem pro pořízení, byl zmiňován vzor z dětství. Uvědomovali si, co jim pes v dětství dal, a to samé chtěli dopřát i vlastním dětem. Každý z dotázaných bral psa jako součást života, psychickou podporu „když na nikoho jiného nemáte náladu“. Mezi další odpovědi patřilo např. hlídání domu, myslivectví, vytoužený sen, záchrana psa před útlukem, „kvůli staršímu psu“, „pes k domu prostě patří“, „potřeba o někoho se starat“.

Na druhý dotaz – jakou rasu vybrali, se dostalo širokého spektra odpovědí: francouzský buldoček, anglický kokršpaněl, labrador, výmarský ohař, bílý švýcarský ovčák, belgický ovčák, německý ovčák, yorkshire, louisianský leopardí pes, foxteriér drsnosrstý, jezevčík drsnosrstý. Krom zmiňovaných čistokrevných psů, zbytek doplňovali kříženci. Ve většině případů majitelé zvažovali vhodnost plemene k dětem, dokonce zazněla odpověď o důležitosti vhodné chovné stanice. Majitelka louisianského leopardího psa se domnívala, že není důležitá rasa, ale pouze výchova. Požadavky v rámci rasy, nebrala tedy v potaz. V případě zachráněných psů byl pro rodiče důležitý řízený kontakt, ze kterého mohli o vhodnosti psa uvažovat. V neposlední řadě byl také zmiňován důvod o líbivosti a sympatiích k dané rase.

Vztah respondentů ke psu/psům byl víceméně kladný, ačkoli tři majitelky zmínily určitý zaběhnutý, obstarávající režim. I přesto však vzápětí dodaly, že psa/psy mají rády. Na druhé straně většina ostatních majitelů psa brala jako svého největšího přítele, miláčka, partáka, „gaučáka“ nebo i příslušníka postele, dokonce zazněla odpověď „je to mé třetí dítě“.

Parťáctví mezi psem a dítětem se velmi odvíjelo od věku, ačkoli byly rozdíly předškolního věku malé. Dvouleté děti o psa měly zájem v podobě hračky, neuvědomovaly si pravidla, ale rodiče dohlíželi na jejich bezpečnost. Mnohdy záleželo na typu dítěte. Např. jedna maminka zmiňovala významný rozdíl v přístupu mezi starším synem, který si přizeň u psa našel až s postupem času, a dcerou, která zájem měla od malička. Teprve šestileté – předškolní si uvědomovaly přínos kamaráda v psychologickém pojetí. Respondenti uváděli, že se děti se psem chodí mazlit, hrát, berou je za člena rodiny. Kromě jednoho respondenta, všichni uvedli, že se nebojí psa nechávat v přítomnosti dítěte o samotě, za určitých pravidel. Výjimkou byla

majitelka kokršpaněla, která dětem vyloženě zakazovala chodit ke psu, když není přítomný dospělý. Toto pravidlo se odvíjelo od skutečnosti, že se pes po dětech ohnal a kousnul.

V rámci shrnutí pozitiv, které respondenti uváděli, patřilo např.:

- větší četnost procházek a celkový čas trávený venku, oproti rodinám bez psa
- vítání od psa po příchodu domů
- hlídání majetku
- kamarád nejen pro děti
- absence samoty
- zvýšená imunita dětí
- učení dětí empatiím k živému tvoru, učení k ohleduplnosti
- pozitivní energie, kterou pes vydává
- psychologická podpora
- povinnosti dětí v obstarávání psa – učení k zodpovědnosti (8/13 respondentů uvedlo, že dítě má nějakou povinnost vůči psu, na kterou si musí samo myslet, rodič jen dohlíží na plnění)

V rámci shrnutí negativ, které respondenti uváděli, patřilo např.:

- nepořádek, chlupy
- zodpovědnost
- ničení věcí, domu
- sociální vyloučenost
- trávící problémy
- nutnost hlídání v případě dovolených
- náročnost na čas
- velká spotřeba krmiva
- péče o srst
- obtížnost výcviku/výchovy

Přes některá jmenovaná negativa, většina respondentů uvedla, že veškeré zápory brali od začátku jako součást psa a nevnímají je jako omezování.

Změnu názoru v opětovném pořízení psa, uvedla pouze jedna respondentka – majitelka anglického kokršpaněla, která uvedla, že by psa dnes pořizovala až po dětech. Jako důvod uvedla snazší socializaci a více času, než když byly děti hodně malé. Ostatní respondenti shodně uvedli, že by názor neměnily. Režimu se dalo přizpůsobit a někteří dokonce uváděli, že zvažují pořízení dalšího psího kamaráda.

ZÁVĚR

Cílem této práce bylo rozšířit možnosti využití práce se psem nejen pro mateřské školy. Projekt byl koncipován v rámci celého týdne a děti tak měly dostatečnou možnost do této problematiky nahlédnout, a především upevnit znalosti a zájem z tématu plynoucí. Téma živého tvora pro ně bylo neobvyklou změnou, a tak nebylo těžké jejich pozornost získat. V týdnu zažily několikrát psa v přímém kontaktu. Tento způsob prožitkového učení se zdál jako dobrá volba, děti byly u aktivit natěšené, s upřímným zájmem. Naučily se, jak mají se psem komunikovat, jak se s ním seznamovat, co pes potřebuje, jak se o něho starat.

Ve výzkumné části jsem se zaměřila na motivaci pořízení psa do rodiny. Co vede majitele psa k tomuto dlouhodobému, zavazujícímu se rozhodnutí. Jsem si vědoma určitého přínosu, který se se psem pojí, zároveň jako majitelka psa dokáži popsat i plynoucí negativa. Pes je specifický tvor, kterého si člověk přetvořil k obrazu svému. To mu dává značnou možnost zaujímat v rodině určité postavení. Z výzkumu bylo patrné, že právě jeho oddanost, věrnost, „pohlazení po duši“ a nálepka „nejlepší přítel“ z něho dělá výjimečné zvíře. Motivací byla především předchozí pozitivní zkušenost a očekávané přátelství, případně vedení dětí k zodpovědnosti vůči živému tvoru. V podstatě všichni respondenti se shodli, že pořízení psa do rodiny bylo přínosem.

Zároveň i já mohu potvrdit, že rozhodnutí pořídit si psa, bylo jedno z nejlepších rozhodnutí v mém životě, ačkoli je výchova a obstarávání psa dost zavazující skutečností. Pes je pro mne parťák, který na mě má vždycky čas. Pes je důvod, proč jdeme za každého počasí ven. Pes je důvod, proč nejsme nikdy sami. A přestože nemá nejvhodnější povahu k dětem, stále věřím, že jednou budou parťáci i s mým synem.

Přála bych si, aby každé dítě, které o to stojí, mělo možnost po boku čtyřnohého psiho kamaráda vyrůstat.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ANTESBERGER, Helmut. *Německý ovčák: odborné rady pro správný chov, péči, výživu a dobrou kondici psa*. Praha: Jan Vašut, 1999. ISBN 8072360981.

BERGLER, Reinhold. *The psychology of human-pet relations and their significance for the veterinarian*. Tierärztliche Praxis 22(1):1-14, 1994.

BERGROTH, Eija et al. *Respiratory Tract Illnesses During the First Year of Life: Effect of Dog and Cat Contacts*. Pediatrics [online]. American Academy of Pediatrics, 2012, August 1, 2012 [cit. 2020-02-01]. Dostupné z: <https://pediatrics.aappublications.org/content/130/2/211/tab-article-info>

CUTKA, Dagmar. *Dítě a pes: spolu – bezpečně – spokojeně: rady – výchova – výcvik*. Praha: Práh, 2011. ISBN 978-80-7252-330-6.

ČAPEK, Josef. *Povídání o pejskovi a kočičce: jak spolu hospodařili a ještě o všelijakých jiných věcech*. Praha: Dobrovský, 2017. Knihy Omega. ISBN 978-80-7390-355-8.

ČAPEK, Karel. *Dášeňka, čili, Život štěněte*. Bratislava: Cesty, 2003. ISBN 80-968793-5-9.

FALKE, Kristina. *Pes a dítě nejlepší kamarádi*. Havlíčkův Brod: VAŠUT, 2011. ISBN 9788072367962.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. Praha: Grada, 1999. Strom života. ISBN 80-7169-789-3.

HAVLÍNOVÁ, Miluše et al. *Kurikulum podpory zdraví v mateřské škole: rozšířený a aktualizovaný modelový program (dokument a metodika)*. Praha: Portál, 2000. ISBN 8071783838.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina. *Zooasistence v pedagogické praxi*. [online]. Poslední úpravy 22. 12. 2009. [cit. 09.10.2019]. Dostupné na <<https://docplayer.cz/18241685-Zooasistence-v-pedagogicke-praxi.html>>.

JANČAŘÍKOVÁ, Kateřina, HAVLOVÁ, Jana. *Činnosti se zvířaty v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe, c2014. ISBN 9788074961663

JELÍNEK, Jan; ZICHÁČEK, Vladimír. *Biologie pro gymnázia: (teoretická a praktická část)*. 11. vyd. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2014. ISBN 978-80-7182-338-4.

KOCH, Birger. *Hafíkova dobrodružství: jak si hledal ženu*. Praha: Mladá fronta, 2008. ISBN 978-80-204-1741-1.

KVASNIČKOVÁ, Alexandra. *Alergie z potravin*. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 1998. ISBN 80-85120-93-3.

LANGMEIER, Josef; KREJČÍŘOVÁ, Dana a LANGMEIER, Miloš. *Vývojová psychologie s úvodem do vývojové neurofyzologie*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 8086022374.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co, kdy a jak ve výchově dětí*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2000. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 807178494x.

MEJSTRÍKOVÁ, Renata. *Nové trendy využití psa při práci s dětskými klienty* [online]. Praha, 2011 [cit. 2020-01-03]. Diplomová práce. Univerzity Karlova v Praze, Filozofická fakulta. PhDr. Jitka Lorenzová, PhD. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/100553>

MILER, Zdeněk; HERCÍKOVÁ Iva. *O zvědavém štěňátku*. Vyd. 2. [Praha]: Knižní klub, 2003. ISBN 80-242-1012-6.

MILLER, Pat. *Pozitivní metody výchovy psa: cvičte a vychovávejte psa bez stresu, zloby a trestů*. Praha: Plot, 2012. ISBN 9788074280900.

NOVOTNÁ, Bronislava; NOVÁK, Jiří. *Alergie a astma: v těhotenství: prevence v dětství*. Praha: Grada, 2012. ISBN 9788024743905.

OHL, Frauke; ENDENBURG, Nienke. *Pes a dítě: společně, šťastně, harmonicky*. Praha: Grada, 2007. Tip. ISBN 9788024722269

ODENDAAL, Johannes. *Zvířata a naše mentální zdraví: proč, co a jak*. Praha: Ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze vydalo nakl. Brázda, 2007. ISBN 978-80-209-0356-3

PATRASOVÁ, Dagmar. *Best of Dáda. Psí píseň*. Supraphon, 2016

RUGAAS, Turid. *On talking terms with dogs: calming signals*. 2nd ed. Wenatchee, Wash.: Dogwise Pub., 2006. ISBN 1929242360.

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2018.

TRUHLÁŘ, Pavel. *Pes v bytě: co všechno potřebuje náš báječný přítel*. Líbeznice: Víkend, 2001. ISBN 8072222058.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 8071783080.

VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007. ISBN 978-80-7322-109-6.

VERHOEF-VERHALLEN, Esther. *Encyklopedie psů*. Dot. 4. vyd. Praha: Rebo Productions, 1997. ISBN 8072341723.

VESELÝ, Petr. *Za alergie může i přehnaná hygiena u malých dětí* [online]. 26.03.2013 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zena/zdravi/clanek/za-alergie-muze-i-prehnana-hygiena-u-malych-deti-184952>

VRÁNOVÁ, Dagmar. *Chronická onemocnění a doporučená výživová opatření*. Olomouc: ANAG, 2013. ISBN 9788072637881.

VRÁNOVÁ, Denisa. *Alergie na psa nebo kočku? Žádná katastrofa* [online]. 27.5.2019 [cit. 2020-02-27]. Dostupné z: <https://www.spokojenypes.cz/alergie-na-psa-nebo-kocku-zadna-katastrofa/>

ŽÁČEK, Jiří. *Nesedejte na ježka!: básničky, pohádky a bajky pro děti od 6 let*. Havlíčkův Brod: Fragment, 2003. ISBN 80-7200-787-4.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Řeč psího těla

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č.1 Omalovánky psa

Zdroj: <http://www.supercoloring.com/cs/omalovanky/mammals/psi>

Příloha č.2 Obrázky s emocemi psa

Zdroj: a) <http://activedogsk.blogspot.com/2018/09/rec-tela-psa.html>

b) <http://mujstafbulizivot.blogspot.com/2017/09/psi-konejsive-signaly.html>

Příloha č.3 Origami psa

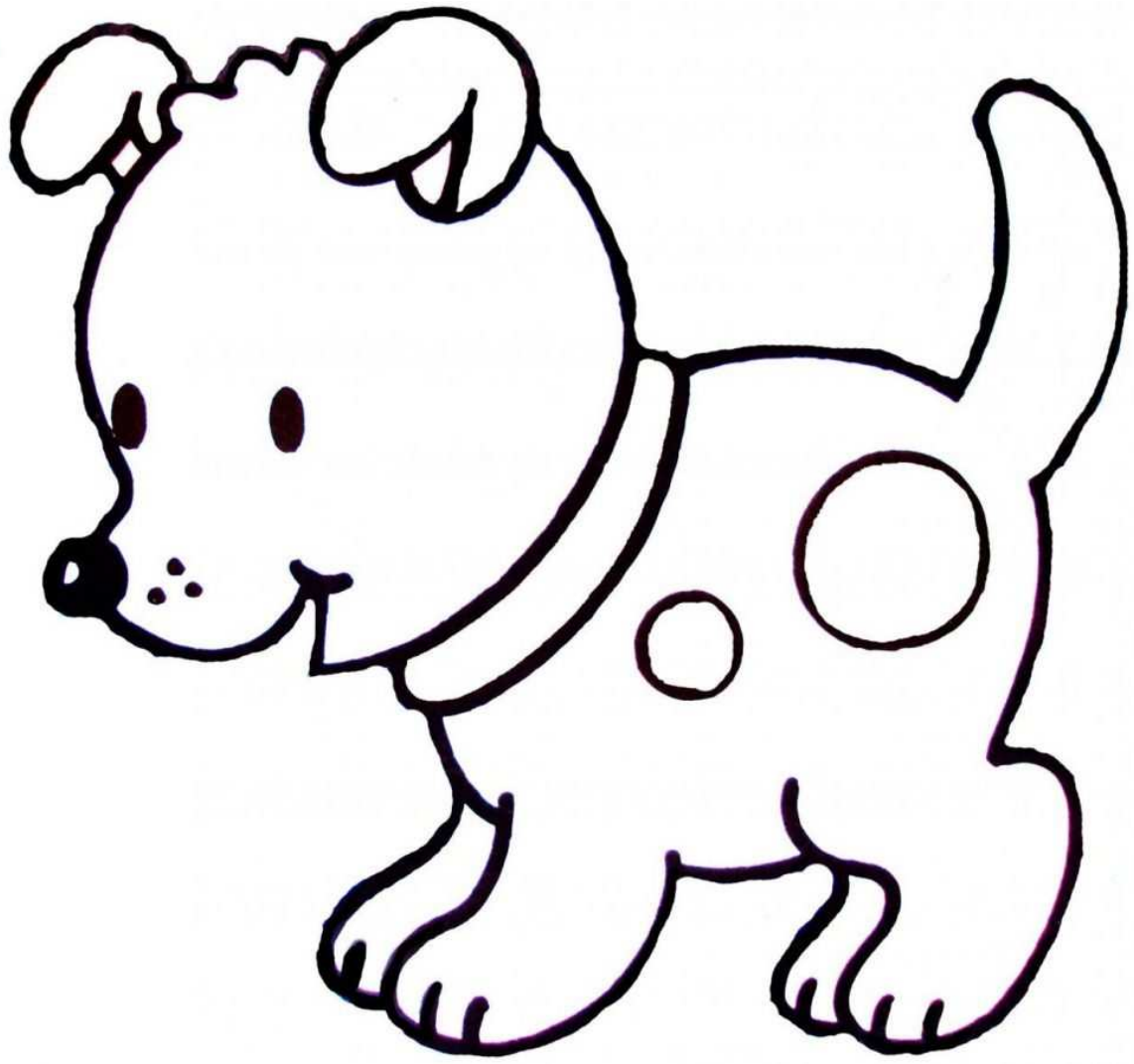
Zdroj: <https://cz.pinterest.com/pin/499969996114965442/visual-search/>

Příloha č.4 Vítání se psem

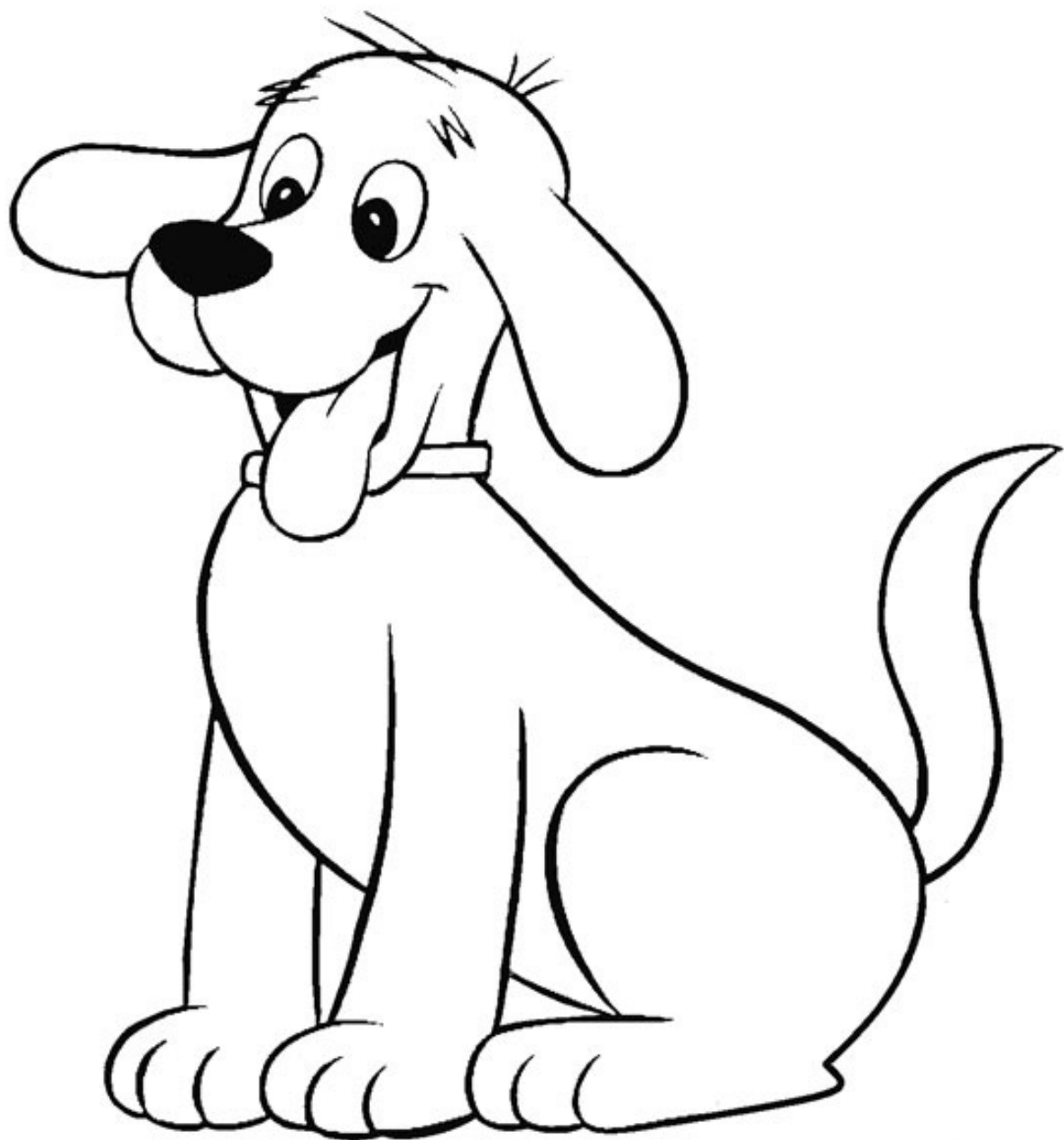
Zdroj: <http://mujstafbulizivot.blogspot.com/2017/09/psi-konejsive-signaly.html>

Příloha č.1

Příloha č. 2

a)

Reč tela psa
okrem celkového postoja psa, sledujte tiež pozíciu uší a chvosta
www.active-dog.sk

				
Uvolnený (v ľahu)	Uvolnený	Podriadený / Spokojný Nie som hrozba	Šťastný	Pripravený k hre
				
Podriadený Ústup silnejšiemu	Proším, nechaj ma na pokoji	Úzkosť, stres	Vydesený	Výstraha, pripravený k boju
				
V strehu	Opatrný /Neistý	Na love	Obrana územia	Nahnevaný, pripravený k boju

© 2016 www.Canine-Strategies.com Illustrated by Samantha Hines

b)

DOGGIE LANGUAGE

starring Boogie the Boston Terrier

Ve střehu!

Podezíravý

Úzkostlivý

Ohrožený

Naštvaný

Příměří
(Podívání se jinam
otočení hlavy)

Vystresovaný
(Zivnutí)

Vystresovaný
(Oliznutí čumáku)

Příměří
(Čuchání)

"Respektuji tě"
(Otočení se a odchod pryč)

"Potřebuji prostor!"
(Vykulené oči)

Sledování

Vystresovaný
(Drbání se)

Uvolnění stresu
(Oklepání se)

Uvolněný
(Přivřené oči, uvolněné uši)

Respektuji tě!
(Otočení zády)

Přátelský a zdvořilý
(Zakřivené celé tělo)

Přátelský

"Pěkně prosím"
(Šténění obličej)

"Jsem tvůj brouček"
(("Podrbej mě na bříšku"))

"Ahoj, rád tě vidím"
(Vítací protažení)

Přátelský
(Hravá poklona)

"Připraven!"
(("Chytím to!"))

"Nakrmíš mě?"

Zvědavý
(Natočení hlavy)

Šťastný
(Nebo mu je horko)

Přešťastný
(Kroucení)

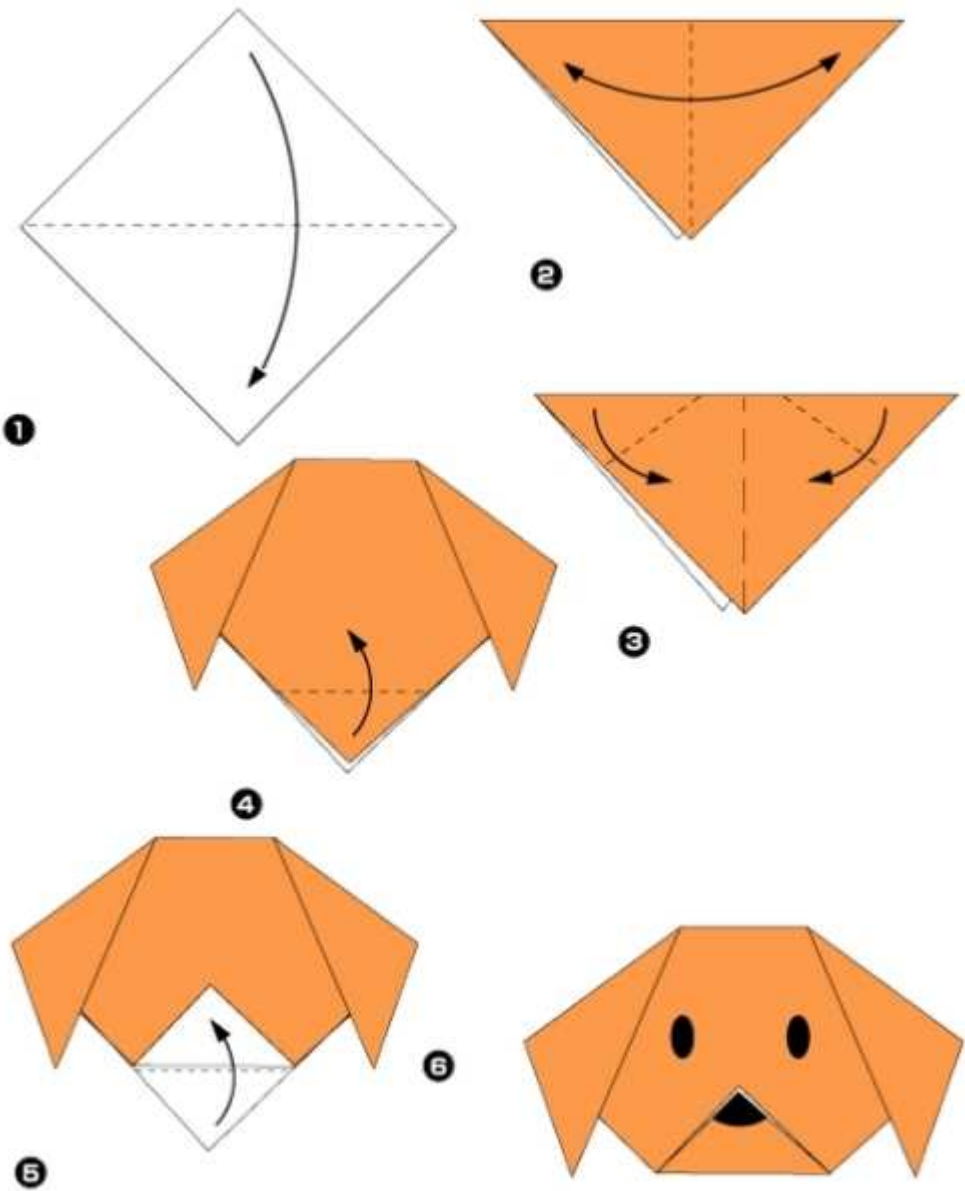

"Mmmmm"

"Miluji tě, nepřestávej"

Příloha č. 3

JAK SE NEVÍTAT S CIZÍM PSEM

Většina lidí se chová přesně tak, jak je uvedeno na obrázcích. U Některých psů to může způsobit nervozitu a následné kousnutí ze strachu. Je jedno, jak moc vám (nebo vašemu dítěti) přijde Boogie roztomilý... Prostě ukažte, že máte trochu slušnosti.

Není správné

Nahýbat se nad psa a dávat mu ruce před obličej

Není správné

Nahýbat se nad psa, dávat mu ruce přímo na hlavu

Není správné

Chytat, pevně držet či objímat

Není správné

Bez hnutí na psa upřeně hledět (výhrůžné gesto)

Není správné

Výskat či křičet psovi do obličeje

Není správné

Chytat mu hlavu a nutit mu pusinky (narušení osobního prostoru a pes nemá jak uniknout)

Pokud děláte tyto věci psu, který vás nezná, je to stejně, jako kdyby vás ve výtahu najednou začal objímat a pusinkovat úplně cizí člověk. Nevystrašilo by vás to? A neměli byste právo se tomu bránit?

A JAK TO DĚLAT SPRÁVNĚ:

- * Neďte se psu upřeně do očí
- * Nechte ho, aby přišel k vám, až se odváží
- * Stůjte spíše bokem, ži mírně zády (v psi řeči je to považované za znamení, že nejste hrozbou pro psa)

- * Hladěte nebo drbejte po stranách jeho obličeje, bocích nebo na zádech.